

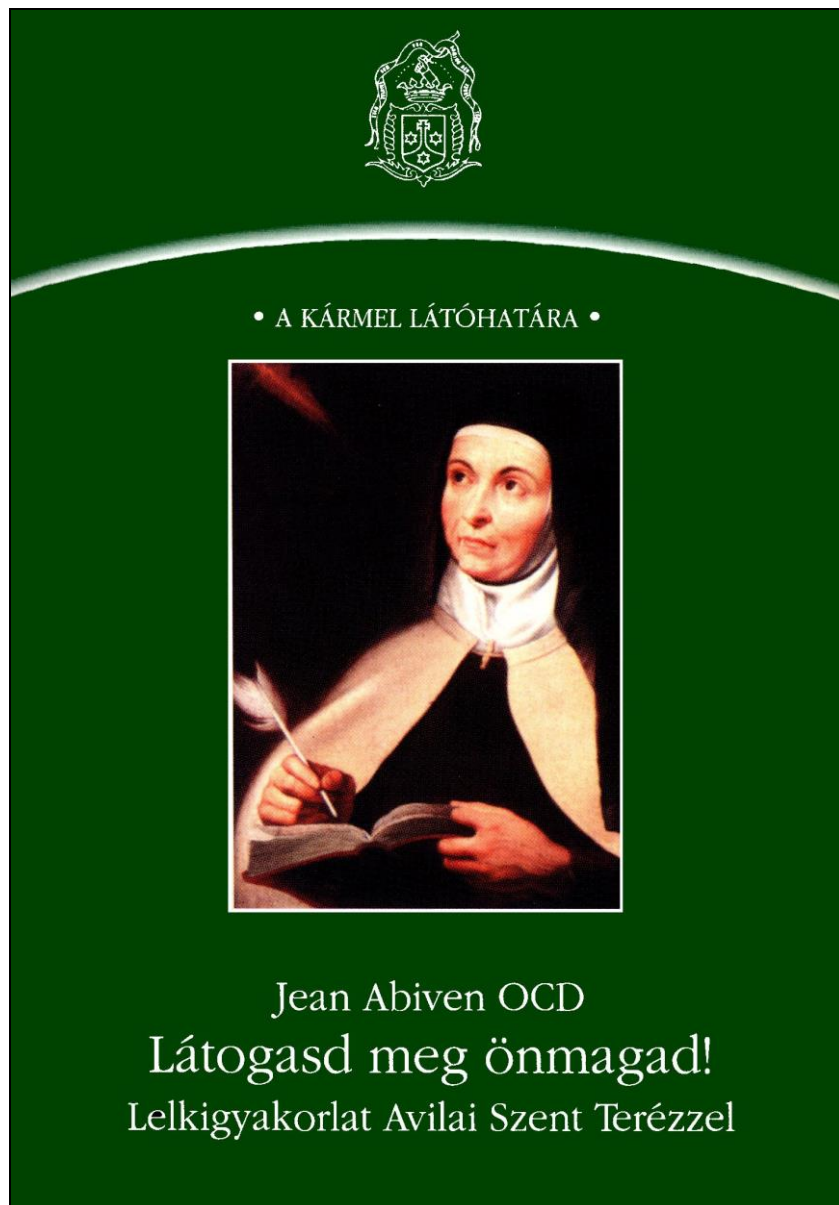
Jean Abiven

Látogasd meg önmagad!

Lelkigyakorlat Avilai Szent Terézzel

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Jean Abiven OCD
Látogasd meg önmagad!
Lelkigyakorlat Avilai Szent Terézzel

A fordítás alapjául szolgáló mű:
Jean Abiven:
Prior 15 jours avec Thérèse d'Avila
1993 Nouvelle Cité

Fordította: Dőry-Richard Andrea

Lektorálta: Erdő Zsuzsa

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv szöveghű elektronikus változata. A könyv 1999-ben jelent meg Pécsen, a Sarutlan Kármelita Nővérek kiadásában az ISBN 963 00 2301 6 azonosítóval. Az elektronikus változat a Sarutlan Kármelita Nővérek engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Sarutlan Kármelita Nővérek tulajdonában van.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó	4
Bevezetés.....	6
1. nap. Benső barátság.....	8
2. nap. Tiéd vagyok.....	10
3. nap. A pokol mélyén	13
4. nap. Igen buzgó tisztelője voltam a dicső Mária Magdolnának	16
5. nap. Krisztus jó barátunk	18
6. nap. Amióta láttam az Úrnak nagy szépségét	21
7. nap. Azt akarom, hogy ezentúl ne társalogj emberekkel.....	24
8. nap. Csak három pontra akarom felhívni a figyelmeteket.....	27
9. nap. A lehető legerősebb eltökélt szándék.....	30
10. nap. A két medence	33
11. nap. A selyemhernyó	36
12. nap. Márta és Mária.....	39
13. nap. Franciaország bajai	42
14. nap. A fazekak között is ott jár az Úr	45
15. nap. Milyen békét és nyugalmat élvez az én lelkem	48

Előszó

Hogyan használjuk ezt a könyvet?

Kedves Olvasó! Tizenöt napot tölt majd el Avilai Szent Terézszel, pontosabban Teréz segítségével az Úr társaságában. Talán a köztiszteletnek örvendő szent neve indította Önt e könyv olvasására vagy egyszerűen az a vágy, hogy időt szánjon egy lelki lélegzétvétele, távol mindennapi életétől. *Így vagy úgy*, ezen a két héten egy útvonalat fogunk bejárni, s előljáróban szeretnénk elmondani, hová is tart ez az út legalább úgy, mint ahogy a térkép jelzi az érintett pontokat. A tájat útközben fedezheti majd fel.

Loyolai Szent Ignác a *Lelkigyakorlatokban* olyan módszert javasol a lelkigyakorlatozónak, amely több szakaszban vezet el annak felismerésére, hogy mit vár tőle az Úr annak az időnek és környezetnek adott feltételei között, amelyben él. Eközben a lelkigyakorlatozó fokozatosan magáévá teszi az ember különböző magatartásformáit Istennel szemben. A *Lelkigyakorlatoknak* alig van megfelelője a spirituális hagyományban, immár az egyház közös kincsének része.

E kis könyv nem azzal a céllal íródott, hogy a *Lelkigyakorlatokat* ültesse át Szent Teréz szövegeire. Ez bravúros tett volna, de a legjobb esetben is erőltetett lenne az összhang. De ahhoz, hogy együtt járjuk az utat Avilai Terézszel, nem szükséges elfelednünk az Ignáci módszert. Ezt követjük mindaddig, amíg nem erőltet a terézi üzenetre olyan béklyót, amely meghamisítaná azt. Márpedig Teréznek nincs egyéb mondanivalója számunkra, mint *ami vele történt*. Írásaiban egy olyan lélek fejlődését látjuk, aki már fiatalon alapvető kérdéseket tesz fel magának, aki harcol a bűnnel, aki már teljes lendülettel átadja magát Krisztusnak, mégis újra és újra fel kell fedeznie, hogyan kapcsolódhat hozzá a mindennapokban, vagy hogyan ismerheti fel őt a kegyelmekben, amelyeket neki juttat. Addig a napig tart ez, amíg már egész élete az Úrral való egységről tanúskodik, a cselekvésben és az imában egyaránt. Amennyiben a Kedves Olvasó már elvégezte a *Lelkigyakorlatokat*, ne lepődjön meg, mert néhol az ismerős út fog fölsejleni előtte.

A következő útvonalat javasoljuk. Az egyes szakaszok két, illetve három naposak. Ez lehetővé teszi a megállást, amennyiben szüksége van rá.

1. Útrabocsátó. Hogyan imádkozzunk? Ki vagyok Isten előtt? Első és második nap.
2. Az Üdvözítő irgalma bűnös lényemmel szemben. Harmadik és negyedik nap.
3. Jézus bemutatkozik nekem: akarsz-e követni engem? Ötödik, hatodik és hetedik nap.
4. Mit kell tennem, Uram, hogy csatlakozzam hozzád? Nyolcadik és kilencedik nap.
5. Ismerjük fel az Úr kezdeményezéseit! Tizedik, tizenegyedik és tizenkettedik nap.
6. Maradjunk egységben az Úrral a mindennapi egyházi szolgálatban! Tizenharmadik, tizennegyedik és tizenötödik nap.

Minden nap címét Szent Teréz írásaiból kölcsönöztük. Régi szóhasználattal élve „lelki füzért” alkothatnak: egyfajta összefoglalást vagy mottót, amin gondolkozhatunk a nap folyamán. A szövegeket néha Szent Teréz több különböző művéből válogattuk egy csokorba. Az idézett helyek megjelölése lehetővé teszi, hogy az olvasó további lelki táplálékot találjon imádságához és mélyebben megismerje Teréz lelkiségét.

Rövidítések

Ö	Önéletrajz
TÚ	A tökéletesség útja
BV	A belső várkastély
F	Fohászok
AK	Az alapítások könyve
É	Gondolatok az Énekek énekéről
V	Versek
IK	Isteni kegyelmek
LSZ	Lelki számadások

A megadott oldalszámok az alábbi kiadásokra vonatkoznak:

Avilai Szent Teréz Összes művei, II. kötet, *Önéletrajz*, fordította Szeghy Ernő OCD (Budapest, Pesti Könyvnyomda Rt., 1928).

Avilai Szent Teréz: *A tökéletesség útja és A belső várkastély*, fordította Szeghy Ernő OCD (Budapest, Szent István Társulat, 1979).

Avilai Szent Teréz Összes művei, III. kötet, *Az alapítások könyve, Gondolatok az Énekek énekéről, Lelki számadások, Fohászok, Isteni kegyelmek, Szabványok, Intelmek*, fordította Szeghy Ernő OCD (Budapest, Pesti Könyvnyomda Rt., 1928).

Bevezetés

Ki vagy te, Szent Teréz?

1515. A francia diákok számára a marignani csata éve. Szüleik számára a reneszánsz évszázada. A Loire völgyi kastélyoké, Ronsard-é, Montaigne-é, a vallásháborúk és Szent Bertalan éjszakájáé.

De ha meg akarjuk ragadni a század kihívásait, Franciaország határain túlra kell tekintenünk. Nemrég fedezték föl Amerikát: egy világ, amelyre eddig nem volt érvényes az, amit egyetemes történelemnek hittek; mi lesz most az üdvösségével? Ezt a kérdést a teológia mindeddig alig vette számításba. Megállapították, hogy a Föld kerek és a Nap körül kering, a Biblia, Isten igéje viszont mintha az ellenkezőjét állítaná. Mit higgyenek az emberek ezentúl? Az előző századoktól kapott, számtalan érv latbevetésével átadott régi bizonyosságok összeomlanak az elszánt vagy szentségtörő tudósok csapásai alatt, akik úgy gondolják, biztosabb, ha maguk is utánajárnak mindennek, ezért szaporítják a megfigyeléseket, méréseket, kísérleteket. Még holttesteket is boncolnak! (Ami akkoriban halottgyalázasnak számított.) A mindent megkérdőjelezés kora ez. Az ember a szellemi tájkép központjává válik, erőteljesen tudatosodik benne benső világa, és a világról alkotott saját, megújult tapasztalata. Így aztán a kor az egyháztól is korszerűsödést követel – már akkor is előkerült az *aggiornamento!* –, amit a tridenti zsinat valósított meg.

1515. Avilában megszületik egy kislány. Egyike azoknak a hatalmas csillagoknak, amilyenek ebben a mi világunkban csak nagy ritkán teremnek. Egyike azoknak a prófétáknak is, akiket Isten azért támaszt, *hogy világosságot hozzanak a nemzeteknek*. A világ a tapasztalat felé fordul? Ám legyen! Íme egy nő, akinek nincs más mondanivalója, mint *ami vele történt*. Istentapasztalata azonban a modern idők embere számára is hihető nyelven szólal meg. Már ő is elmondhatná: „Isten létezik, találkoztam vele”. (André Frossard könyvének címe – a ford. megj.) Meg is teszi, mégpedig *úgy, hogy* rá nagyon jellemző stílusban beszámol arról, milyen az Istennel való élet, ha keressük őt, sőt, ha ez az Isten – miután meggyőződött szavaink komolyságáról – elénk jön. Teréz saját életét adja kezünkbe, de ezzel ugyanakkor megvilágítja a mi létünk célját és a hozzá vezető utat is.

Teréz tehát 1515-ben született vallásos kasztdiai nemesi családban. Anyai ágon a család nagy múltra tekinthet vissza. Apai nagyapja viszont egy toledói zsidó kereskedő, aki áttért, mint annyian az akkori Spanyolországban. Kilenc fiú- és két lánytestvére körében, nem is beszélve az unokatestvérekről, Teréz áll a figyelem középpontjában, ő a társaság mókamestere. Később, édesanyja halála után pedig a nagy ház úrnője. Semmi meglepő nincs abban, hogy tizenöt-tizenhat évesen, amikor felfedezi saját vonzerejét, egy cseppet megrészegül. Apja némiképp nyugtalan emiatt, ezért az Ágoston-rendi apácák intézetébe adja. Tizennyolc hónapot tölt itt, ezalatt hallja meg az első hívást a szerzetesi életre.

1535. Teréz húsz éves. Elhatározza, *hogy* apja akarata ellenére apáca lesz. November másodikán hajnalban elhagyja a szülői házat és a Megtestesülésről nevezett kolostorba megy. Több mint százötven apáca él itt, akik viszonylagos szigorúsággal tartják a Kármel szabályzatát. Teréz megkezdte buzgó noviciátusát. Egy évre rá fogadalmat tesz. Életvitele azonban túl kemény. Végsőkig feszíti a húrt, s a természet valami titokzatos betegséggel bosszulja meg magát, amely a sír szélére sodorja Terézt. Három napig olyan mintha meghalt volna, s bár életben marad, három éven át béna, és egészen haláláig többé-kevésbé állandóan beteg.

Miközben azonban felgyógyulása után élete lassan visszatér a rendes kerékvágásba, lelkiekben ellanyhul. Erkölcsi szempontból bizonyára nincs semmi komolyan elítélhető az

életében. De végeláthatatlan órákat tölt a beszélőszobában mindenféle emberekkel, akik túlonúl boldogok, hogy a lelki életet ilyen vonzó mesternővel tanulhatják. Röviden szétszórtságról van szó. Szeretett apja halála 1543-ban, majd egy gyónás annak lelki atyjánál vezetik el oda, hogy újra rálépjen ezúttal véglegesen – a tökéletesség útjára.

1554. Teréz majd negyven éves. Buzgó, sőt példás apáca lett belőle. Mégis elégedetlen. Szeretne mindenben Ura kedvében járni, nehogy valaha is szándékosan megtagadjon tőle valamit. Szeretne új Mária Magdolna lenni. Meg is kapja ezt a kegyelmet egy *Ecce Homo* kép előtt, amely heves könnyekre fakasztja. Azzal a bizonyossággal kel fel imájából, hogy Isten meghallgatta kérését.

Ettől kezdve valóban az Úr veszi kezébe az életét. Elhalmozza a belső ima kegyelmeivel, s Teréz úgy érzi, megfogta, megragadta őt Isten. Ezeket a kegyelmeket azonban külső megnyilvánulások, elragadtatások kísérik, amelyek bárhol előfordulnak vele, és mélyen megalázzák. Az emberek pletykálnak, állást foglalnak. Feltámad az inkvizíció réme, s ha nem is máglyával, de legalábbis börtönnel és jókora bírsággal fenyegeti a misztikus élményekben részesült apácát. Maga Teréz biztos az egyházhoz való hűségében, így alig fél, de tanácstalan marad. Lelkivezetői vagy nem tudnak mit kezdeni vele, vagy gyávaságból keményen irányítják. Nyolc év telik el így, a buzgó imádság és a lelki éjszakák éve. Ennek során, mivel arra kötelezik, hogy gyóntatóinak számoljon be mindarról, ami történik vele, elkészíti első, leghosszabb könyvét, az *Önéletrajzot*.

1562. Elérkezett a termékeny munka ideje. Belső indíttatásra, a gyóntatók megerősítésével és a kedvező körülményeket kihasználva, megalapítja a kis avilai Szent József kolostort, amely a Kármel eredeti szabályzata szerint él. *Élete öt legnyugalmasabb évét* tölti itt, és *A tökéletesség útjában* átadja nővéreinek belső imája módszerét. Egészen addig tart ez az időszak, amíg a generális atya elő nem írja neki, hogy máshol is alapítson.

1567. Teréz *Isten kőborló asszonya* lesz. megkezdődik *Az alapítások könyvében* elmesélt kaland: ez négy fő műve közül a harmadik. Több ezer kilométert jár be Kasztília, majd Andalúzia útjain, úgyhogy halálakor már tizenhat kármelita kolostort és háromszáz sarutlan kármelitát hagyhat maga mögött. Mindez nem történt zökkenőmentesen. Élete utolsó szakaszát valóságos regénnyé teszik a kalandok, tárgyalások, összeütközések, üldöztetések, rágalmozások, a személyét és a megkezdett reformot érő fenyegetések. Mindez nem jelent akadályt sem a rendkívüli kegyelmeknek, sem a bőséges levelezésnek, sőt fő műve, *A belső várkastély* megírásának sem, amelyet 1577-ben fejezett be.

Még kevésbé akadályozzák a külső körülmények lelki életének fejlődését. A föld fölött lebegő s a kerub nyila alatt ájuldozó szent ugyanis nem a végleges Teréz. 1572-ben az Úr tudatja vele, hogy immár igazi jegyese. Ettől kezdve nincsenek elragadtatásai, sem látomásai, de állandó életközösségben van Urával és Mesterével. Teréz minden eddiginél inkább „Jézusról nevezett”. Jézus és Teréz együtt munkálkodnak. Ekkor adja lángelméje legjavát, a művét fenyegető, tomboló viharban éppúgy, mint a visszatérő békében. Személyisége úgy bomlik ki minden területen – az érzelmek, az értelem és a tettek világában – mint a tűzijáték fénycsokrai.

1582 októbere. A burgosi – talán mindegyik közül a legnehezebb – alapítás végeztével a kimerült Teréz Alba de Tormesben tartózkodik. A kislány, aki *mindörökre* látni akarta Istent, hűséges maradt eredeti szándékához: *Uram, itt az idd, hogy találkozzunk*. Október 4-én (ami a naptárreform miatt október 15-e lett) találkozik Kedvesével. 1622-ben avatják szentté Loyolai Szent Ignáccal, Xavéri Ferencsel és Néri Szent Fülöppel együtt. Sziénai Szent Katalin mellett az első nő, akit VI. Pál pápa 1970-ben egyházdoktorrá nyilvánít.

1. nap. Belső barátság

Nézetem szerint a belső ima nem egyéb, mint belső barátság Istennel, amennyiben gyakran maradunk négy szemközt övele, tudván azt, hogy szeret bennünket. (Ö 8. fej. 79. old.)

Azután pedig, mivel egyedül vagytok, leányaim, nézzetek valaki után, aki társul szegődjék hozzátok. Már pedig ugyan kiből találhatnátok jobb társat, mint abban a Mesterben, aki maga tanított meg bennünket arra az imádságra, amelyet el akartok mondani. Képzeljétek el tehát, hogy ez a mi jó Urunk ott van az oldalatok mellett, s nézzétek, mily szeretettel és alázatossággal oktat benneteket. Higgyétek el, nem tehettek jobbat, mintha igyekeztek lehetőleg mindig együtt lenni ezzel a hűséges jóbaráttal. Ha megszokjátok, hogy mindig ott tartjátok magatokat mellett, s Ő látja, hogy ezt szeretettel teszitek és igyekeztek kedvében járni, akkor – amint mondani szokták – még akarva sem tudtok többé tőle megszabadulni. Sohasem fog többé titeket elhagyni; támogatni fog minden fáradságotokban; veletek lesz mindenütt. (TÚ 26. fej. 162. old.)

Nem azt kívánom tőletek, hogy gondolataitokban foglalkoztatok vele, vagy hogy sok következtetést vonjatok le; vagy hogy az értelmetek holmi magasztos és körmönfont elmékedésekbe merüljön: csak arra kérlek, hogy nézzetek Rá. (TU 26. fej. 162. old.)

Azt mondják, hogy a házasesetben a nő csak akkor lehet boldog, ha szomorú arcot mutat, amikor az ura szomorkodik, és jókedvűt még ha különben esze ágában sem volna jókedvűnek lenni –, ha az ura jókedvű. (Ebből is láthatjátok nővéreim, hogy micsoda rabszolgaságtól menekültetek meg.) A szó szoros értelmében, csak hogy tettetés nélkül, ezt teszi az Úr velünk. Ő magára vállalja az alattvaló szerepét; alkalmazkodik a ti akaratotokhoz; s titeket elismer úrnőinek. Ha jókedvetekben vagytok, szemléljétek föl támadását (...). Ha nehézségeitek vannak, vagy bú nehezült a szívetekre, képzeljétek el őt, amint a Gethsemani-kert felé halad. (...) Vagy pedig szemléljétek az oszlophoz kötözve, rettenetes kínok között, egész teste széjjel marcangolva, csak azért, mert annyira szeret benneteket. (TÚ 26. fej. 163-164. old.)

Már az első pillanatban adott a hangvétel. Sejthettük volna: Teréz, akinek csodálatos tehetsége van a társasági élethez, beszélgetéshez, nem is képzelheti másképp az Istennel való kapcsolatot. *Belső barátság*ra hív bennünket. Ezzel csatlakozik Illés prófétának, a Kármel atyjának a magatartásához: *él az Úr, Izrael Istene, aki előtt állok* (1Kir 17,1).

Urunk, a belső imához két fél kell. Te mindig itt vagy, nekünk azonban jelenlédbe kell helyezkednünk és meg is kell maradnunk benne. Minden ezen múlik. Teréz számára azután – és bizonyára számunkra is felvetődik a kérdés, *hogyan* mit tegyünk a jelenlédben. De mindent a maga idejében. Először is legyünk barátokként veled, melletted.

Ez már első pillantásra azt is jelenti, hogy az imában *nem az a lényeg, hogy sokat gondolkozzunk, hanem, hogy nagyon szeressünk* (vö. AK 5. fej. 44. old.). Teréz többször elismétli ezt. Sokéves házások, akik már nagyon egyek és alaposan ismerik egymást, hosszú időt tölthetnek együtt négy szemközt anélkül, hogy sokat beszélnének egymással. Mégis intenzív szeretet áramlik közöttük. Urunk, így vagyunk mi is veled az imában. Biztosan előfordulnak szórakozott pillanatok: nem tudjuk megakadályozni, hogy képzeletünk elkalandozzon. Amikor észre vesszük, egyszerűen kijavítjuk tévedésünket, visszatérünk hozzád,

jelenlétedbe. Némelyek ösztönösen ismét „imájuk témája” felé fordulnak. Ez teljesen jogos magatartás. Teréz azonban nem így tett. Mindazok, akik benne magukra ismernek, hozzá hasonlóan először „társaságodhoz” térnek vissza.

Ebben a baráti viszonyban elsősorban Te beszélsz, Urunk. Mindig azt gondoljuk, hogy nekünk kell cselekednünk, hogy nekünk kell vezetnünk az egész beszélgetést. Mintha a találkozás sikere csak tőlünk függne! Meg is érdemeljük azt a szelíd szemrehányást, amivel Mártát illette: *Sok minden nyugtalanít* (Lk 10,41), vagy amit egy kármelita apácának mondottál: *Nem hagynál engem is szóhoz jutni?* Urunk, taníts meg bennünket, hogy hagyjuk magunkat vezetni, *hogy megállapodjunk benned mozdulatlanul, békében, mintha lelkiünk már az örökkévalóságban volna.* Ez az idézet a Szentháromságról nevezett Erzsébettől származik, aki Jézusról nevezett Teréz leánya. Urunk, Neked van mondanivalód a számunkra. Szólsz hozzánk már csened által is, amely megbékíti nyugtalanságunkat, és arra készíted, hogy „kitartsunk” a hitben.

Előfordul, hogy a Szentírás egy-egy olyan során keresztül beszélsz, amelyet már sokszor olvastunk, de most olyan mély jelentéssel tárul fel előttünk, mintha először hallanánk, mintha éppen nekünk mondtad volna. S bár ilyesmi ritkán esik meg – csak amikor te úgy akarsz –, ha veled való találkozásainkhoz, jelenlétedhez hűségesek vagyunk, ez végül képmásodra formál bennünket. Mint azokat az idős, papokat nevelő édesanyákat, akiknek egy hosszú imáságos élet és alázatos áldozatkészség végül megadta a te intuitív, kimondhatatlan, de néha teológiai diplomával rendelkező fiaikénál sokkal mélyebb ismereteket, Urunk. Te vagy a mi napunk, Urunk, s a nap azért van, hogy élvezzük ragyogását és engedjük, hogy aranyra barnítson bennünket.

Ennek érdekében fontos, hogy komolyan vegyük a találkozás idejét. Szent Ignác *a Lelkigyakorlatokban* jelzi, hogy a lelkigyakorlatozó lelkének elégedetten kell távoznia az imáságból, mert megadta Istennek a kitűzött időt (12. megjegyzés).

Szinte azt mondhatnánk Urunk, hogy a belső ima mindenek előtt – a hálaadás, a dicséret, misztériumaid szemlélése és minden más előtt – neked adott óra, félóra, negyedóra. Időpazarlás bizonyos értelemben. Csak az együttlét örömeért. Vagy még inkább pusztán azért, mert tudjuk, hogy te örülsz a társaságunknak. Így hát eljövünk. Hűségesek vagyunk a találkozókhoz. Lelkiünket talán gondok, aggodalmak terhelik, érezzük, hogy imánk szegényes. De legalább eljöttünk. Itt maradtunk. Mint a szegény, akinek egyebe sincs, amit odaadhatna, mint saját maga. Lehetünk betegek, fáradtak, szellemünk ellenállhat minden gondolkodásnak. Mindegy! Úgy töltjük el ezt az időt, ahogy akarjuk, illetve ahogy tudjuk. *Időnként néhány gallyacsokát dobunk a tűzre, hogy el ne aludjon* – mondja Teréz.

Messze járunk valamiféle nehézkes gyakorlattól, akadékoskodó, bonyolult módszertől. Egy baráti kapcsolatban nincs szükség protokollfőnökre. Urunk, te szövetségre hívsz bennünket, s megvan az esélye, hogy kalanddá váljék. Amikor Terézszel együtt megértettük, miről is van szó, egyszerre, s a lehető legelegánsabb módon oldjuk meg az ima és az élet viszonyának problémáját. Mert mivé is lenne egy szerelmes kapcsolat, ha soha nem találná módját annak, hogy „időt vesztegessen” a Kedvesre? A nagy szerelemmel induló házasságok közül hány nem bírja ki az ilyen bánásmódot! Az imában töltött idő bizonyára hivatás, élethelyzet kérdése is. Nyilván nem ugyanannyi időt szentel neki a kármelita apáca, a plébános és a családanya. A lényeg az, hogy legyen ilyen idő. Ugyanakkor a benső barátság nem korlátozódik a négy szemközt töltött időre. Egész nap tart, bármekkora is a távolság.

Így hát *leányaim ne csüggedjünk! Ha engedelmisségből külső dolgokkal kellene foglalkoznotok, például a konyhában, jegyezzétek meg, hogy a fazekak között is ott jár az Úr.* (AK 5. fejt. 48. old.) Az, aki elkötelezi magát követésedre, Urunk, meglesi a módját, hogy ott is megtalálja.

2. nap. Tiéd vagyok

Megparancsolták és (...) nagy szabadságot adtak nekem arra, hogy leírjam az én imádkozásom módszerét és azokat a kegyelmeket, amelyekben az Úr részesített. (Ő Bevezetés 13. old.)

*Tiéd vagyok;
 érted születtem,
 mit kívánsz tenni velem?
 Fenséges Méltóság,
 Örök Bölcsesség,
 Jóság, amely elárad
 lelkemben.
 Isten, fenség, egyedüli Létező,
 Irgalmasság,
 Lásd, milyen hitvány az a lény,
 aki ma
 ezekkel a szavakkal hirdeti szeretetedet:
 Mit kívánsz tőlem, Uram?
 Tiéd vagyok,
 mivel Te teremtettél,
 Tiéd, mivel megváltottál,
 Tiéd, mivel elviselsz,
 Tiéd, mivel hívtál,
 Tiéd, mivel vártál,
 Tiéd, mivel nem vesztetem el.
 Mit kívánsz tőlem?*

(Versek III. Paris, Seud, 1949. szabad fordítás)

Azt mondják, hogy Julim d'Avila, a Szentanya utazásainak kedves elbeszélője, szerette énekelni ezeket a versszakokat, amikor elkísérte Terézt az alapításokra. Szent Teréz egyik leghosszabb és legismertebb versének kezdősorai ezek. Jól jellemzik elmélkedési módszerét, ugyanakkor felvetik azt az alapvető kérdést, amire minden ember eljut, amikor megtér, amikor valamelyik életállapot mellett dönt, vagy egyszerűen felveti egy lelki gyakorlat alkalmával. Eltávolodik a mindennapi dolgoktól, hogy a lényeg felé forduljon.

Mit kívánsz tőlem? Miért vagyok a világon? Hol a helyem benne? Mit kell tennem? Szent Ignác a *Lelki gyakorlatok* elején szólítja a lelki gyakorlatozót e kérdés felvetésére. Teréz itt eredeti választ ad: *Tiéd vagyok, érted születtem.* Az Úr kezdeményezéseire tekintve találja meg életének magyarázatát. Első hallásra talán váratlan válasz, de végül is kapcsolódik Szent János első levelének szavaihoz: *A szeretetnek nem az a lényege, hogy mi szeretjük Istent, hanem hogy ő szeret minket... Megismertük a szeretetet, amelyet Isten oltott belénk, és hittünk benne.* (1Jn 4,10.16)

Ez nem a filozófia válasza, hanem Isten szerető és üdvözítő tervére hagyatkozó válasz. Fontos azonban, hogy ez a válasz mindannyiunk számára személyessé váljon. Kézzelfoghatóan kell éreznünk Isten felénk forduló gyengéd kezdeményezéseit. Teréz úgy tekinti *Önéletrajzát*, mint a Kedvesnek felé irányuló irgalmasságáról szóló elbeszélést.

Az idézett versszakban megfogalmazódó gondolat klasszikus, de ugyanakkor magán viseli a Teréztől elválaszthatatlan humor jegyeit.

Tiéd vagyok, mivel Te teremtettél. Már Szent Klára, Teréz nagy égi barátnője is így köszönte meg az Úrnak, hogy létet adott neki. Vajon a létezés ajándéka, amelyről azt mondják a filozófusok, hogy szüntelenül megújul, nem a legnyilvánvalóbb jele az Atya irántunk való jóindulatának? Ebbe oltódik bele – ha mondhatjuk így – a megváltásnak, az üdvösségnek, a Jézus szorosabb követésére szóló meghívásnak az ajándéka. A gyöngéd szeretet megannyi kezdeményezése, amely mindannyiunk esetében egyéni színezetet nyer, s amelynek különböző megnyilvánulásait meg kell őriznünk emlékezetünkben. Így válnak számunkra értékes emlékké nevek, helyek, személyek, időpontok, arcok. Olyan eseményeket jeleznek, amelyekben megtanuljuk felismerni az Úr átvonulásait. Egyes eseményeket mintha „kézjeggyel hitelesített” volna, ha szabad így fogalmaznunk: valamely idő vagy térbeli egybeesés számunkra különleges jelentést hordoz. Előfordul, *hogy* csak később fedezzük föl az értelmét, amikor figyelemmel, szeretettel tekintjük át újra. Ne lepődjünk meg azon, hogy ezek a jelek gyakran személyesek, csak ránk érvényesek, s néha hiba is volna, ha másokra akarnánk vonatkoztatni saját meggyőződésünket. Az esemény kegyelme nekünk – egy személynek vagy egy csoportnak – szól, és nem másoknak. Ráadásul az Urat csak *hátról* (Kiv 33,23) láthatjuk. Amikor észrevesszük jelenlétét, már el is ment, mint az emmauszi tanítványok történetében.

Ezért jó nekünk Urunk, ha egy pihenő vagy egy ima alkalmával úgy teszünk, ahogyan Teréztől kérted. Gondolatban visszatért életének eseményeire, megfejtette értelmüket. Ez nem volt mindig könnyű. Tudta, hogy más átélni, ami történik, más dolog megérteni, *hogy* mit élünk át, és ismét más kifejezni azt. Urunk, ha valaki azt a világosságot kéri tőled, hogy megérthesse, milyen kisebb *vagy* nagyobb kegyelmekben részesült, nem tagadod meg tőle. Egyébként a Szentírás segíthet nekünk ebben: az evangélium vagy bármely másik szent könyv egy-egy jelenete gyöngéd kezdeményezéseidet feltáró tükör lehet számunkra. Mindemellett Teréz jó adag realizmussal és humorát sem mellőzve folytatja:

*Tiéd vagyok, (...)
Tiéd, mivel elviselsz,
Tiéd, mivel hívtál,
Tiéd, mivel vártál,
Tiéd, mivel nem veszem el.*

Tudatában van nyomorúságának, lanyhaságának. *Éppen olyan régi, mint örökkön új Szépség: s későn gyulladt föl szereteted bennem* írta Szent Ágoston. (Vallomások, Gondolat Bp., 1982. X. Könyv, XXVII. fejezet, 313. old.)

Te azonban türelmes vagy Urunk, mivel erős vagy. Te nem vallasz kudarcot. A Szent Máté evangéliumában leírt családja tanúsága szerint hősök és szentek mellett valóságos gazfickók is voltak abban a hosszú sorban, amelyből – ahogyan Bernanos nevezi – azt a „csodálatos kislányt” származtattad, akit arra szántál, hogy Fiad anyja legyen. Tehát tudsz várni. Nem hoz zavarba az emberi gyengeség. Lisieux-i Teréz négyéves korától kezdve semmit sem tagadott meg tőled. Avilai Teréznek tízszer annyi időre volt szüksége, hogy ugyanerre a fokra eljusson.

Amikor megértjük ezt az egészen egyszerű igazságot, minden megváltozik. Hogy átalakíthatja a nyomorúságos környezetet is a rásütő napsugár. A leghétköznapibb dolgokban, a mindennapi kenyérben, az egészségben, egy napsütötte térben, az érzelmek melegségében, magában az erényben, amit kibontakoztathatunk, mindenben, amit hajlamosak vagyunk úgy tekinteni mintha járna nekünk, ezentúl a te kezed *ajándékát* ismerjük fel, Atyánk, gyöngéd szereteted kezdeményezéseit. Amink van, amik vagyunk, visszaadjuk neked dicséretben és hálaadásban. Már szó sem lehet arról, hogy saját érdemünknek tulajdonítsuk mindezt, még kevésbé, *hogy a* hiúságunkat táplálja.

Ugyanakkor megértjük, hogy nekünk is türelemben és bizalomban kell vállalnunk a fájdalmas helyzeteket, a kikerülhetetlen akadályokat. A szerencsétlenségek is mély jelentést hordoznak. Gyöngéd szereteted Urunk, amiről jótéteményeid láttán megbizonyosodhattunk, valahogyan javunkra fordítja majd azokat.

3. nap. A pokol mélyén

Az Úr már régóta részesített ezekben az említett kegyelmekben és más kiváló ajándékokban, midőn egy napon belső imámba lévén mélyedve, egyszerre csak, úgy ahogy voltam, ott találtam magamat a pokol mélyén. Amint azonnal megértettem, azt akarta az Úr, hogy lássam a helyet, amelyet az ördögök az én számomra tartogattak készen, s amelyre bűneimmel rászolgáltam. Az egész csak egy pillanatig tartott, de ha sok számos évig kellene is még élnem, soha nem tudnám elfejteni.

A bejárata – úgy láttam – egy hosszú, keskeny út volt; olyanféle, mint egy alacsony, sötét és szűk sütőkemence. A talaj vizes volt; piszkos és undorító szagú sár borította, amelyben csupa mérgeşkígyó nyüzsgött. A végén egy falban levő mélyedés volt; olyasféle, mint egy faliszekrény, s abba láttam önmagamat beszorítva.

Az eddigiek még valósággal élvezetesekek voltak ahhoz képest, amit ott éreztem. (...) Azt hiszem, teljes lehetetlenség még csak megközelítőleg is úgy elmondani a dolgot, amint van, s megértetni épp oly kevésbé lehet. A lelkemben valami rettenetes tüzet éreztem – el sem tudom képzelni, miképpen lehetne azt úgy leírni, amilyen tényleg volt – s olyan valami kimondhatatlan testi kínt, hogy ahhoz képest semmiség mindaz, amit valaha szenvedtem. Pedig hát nekem ebben az életben ugyancsak kijutott a gyötrelmekből, s maguknak az orvosoknak állítása szerint szenvedtem olyan kínokat, amelyeknél nagyobbak nincsenek e földön (...). Mondom, mindez semmi ahhoz képest, amit ott éreztem, s hozzá tudtam, hogy ez örökké fog tartani; hogy sohasem lesz vége! (...)

Ha ahhoz hasonlítanám, amit az embernek éreznie kellene, ha lelke folytonosan újra és újra kiszakadna a testéből, azzal keveset mondanék. Mert a halál pillanatában csak azt látjuk, hogy az Úristen elveszi tőlünk a testi életet, itt ellenben maga a lélek megy széjjel darabokra. (...) Azóta voltak (...) egyéb látomásaim, rettenetes dolgok; egyes bűnöknek büntetései. Ezek talán szemre ijesztőbbek voltak, de mivel nem éreztem a fájdalmat, nem keltettek bennem akkora rémületet. Míg ellenben az előbbiben az Úr azt akarta, hogy egész valójukban érezzem azokat a kínokat, s azt a lelki gyötrelmet, mintha a testem csakugyan ott vergődött volna. (...)

Még most is, mikor ezeket a sorokat írom (...) remegek tőle (...). Valahányszor valami csapás, vagy fájdalom nehezül reám, s visszagondolok erre, valósággal semmiségnek tűnik föl előttem mindaz, amit e földön szenvedhetünk, s azt hiszem, hogy bizonyos tekintetben minden ok nélkül panaszkodunk. Ismételve mondom tehát, hogy ez volt egyike a legnagyobb kegyelmeknek, amiket az Úrtól kaptam. Óriási hasznomra volt, amennyiben egyrészt megszüntette bennem a félelmet ezen élet szenvedéseivel és kellemetlenségeivel szemben, másrészt pedig erőt adott azok elviselésére; végül pedig mély hálaérzetet keltett bennem az Úr iránt azért, hogy megmentett – mégpedig most már merem reményleni, hogy véglegesen ezen rettenetes, örökké tartó gyötrelmekről. (Ö 32. fej. 344-347. old.)

Beteges látomás? Értékes kegyelem, mert hatásosan kelt retteget? Egyáltalán nem erről van szó. Nem szabad elmennünk e szöveg mellett. A félelmetes látszat ellenére helyes távlatot

mutat, nem is annyira a bűnről, mint inkább az üdvösségről, illetve az üdvözült bűnös helyzetéről.

Figyeljünk oda mindjárt az elején a látomás idejére. Teréz régóta, legalább öt-hat éve kap már kivételes kegyelmeket. Hosszú ideje tudatában van Isten iránta való szeretetének, és életét csak e szeretet befogadásaként tudja elképzelni. Ekkor értheti meg, miben áll az üdvösség, amit az Úr megadott neki, ekkor tudja felbecsülni megváltásának értékét. Olyan, mint amikor valaki éppen hogy megmenekült egy halálos veszélyből, és örömmel érezheti, milyen jó is élni.

Teréz látásmódja persze nem független kora tanításától. Nem lehet független Teréz jellemétől sem: egy olyan nő, aki annyira szereti a tisztaságot, mint ő, itt mindent piszkosnak, visszataszítónak talál; egy szabadságszerető lélek számára az a büntetés, ha *faliszekrénybe van beszorítva*. Ugyanakkor figyeljünk meg egy nagyon is helyes teológiai gondolatot: maga a lélek szakad szét, mivel megérezte, hogy Isten számára teremtett, *hogy* csak benne lehet boldog, mégis megmerevedett a szándékos elutasításban.

A helyet, amelyet az ördögök az én számomra tartogattak készen. Figyeljük meg, *hogy* nem az Úr, hanem az ördögök taszítják az embert a pokolba. De értsük ezt úgy, hogy mindannyiunkat vár valamiféle, nevünkkel ellátott faliszekrény? Ebben nyugodtan kételkedhetünk! Talán helyesebb, ha azt gondoljuk, hogy Teréz, aki bizonyára sohasem követett el súlyos bűnt, tudatára ébredt annak, hogy működik benne a rossz ereje, a bűn logikája, s ez fejeződik ki e képes nyelvezetben. A rossznak ezt a dimenzióját úgy érzékelte, mint egy görbét, amelynek nyomán járva végül az Isten barátságát jelentő boldogság tudatos és makacs elutasításáig jutna. De kevés, ha azt mondjuk, hogy Teréz *így érzékelte*, hiszen kijelenti, *hogy átélte*, megtapasztalta.

Ám mindezt az üdvösség perspektívájában tapasztalta meg. Észre kell vennünk a sorokon átszűrődő üzenetet. Nem: „Jaj neked, ha megsértesz!” Hanem: „Nézd micsoda szakadékból húztalak ki!” Ezért e látomás gyümölcse először is a hálaadás. Aki megnyílik az üdvösség előtt, amit Isten kínál neki, az felfedezi a tőle kapott ajándék nagyságát. Kétségtelen, hogy ezzel összefüggésben, az isteni szeretet fénye világosan meglátatja vele nyomorúságát is. Fájdalmas tisztánlátás, amely könnyekre fakaszthat, ezek azonban legalább annyira a hála, mint a megbánás és a zavar könnyei.

Ugyanakkor ez a rádöbbenés inkább ösztönző, mint bénító hatású. Tudunk olyan emberről, aki azért gyógyult meg a vihartól való félelméből, mert éjszakákat töltött bombázásban. Így Teréz is megérti, hogy a földi kíno – Szent Pál szavaival (vö. Róm 8,18) – nem mérhetők ahhoz a dicsőséghez, ami a mennyben vár ránk. Erre mondja: *általában semmiségekért panaszkodunk*. Ezentúl bátorsága egyszerre táplálkozik abból a bizonyosságból, *hogy* Isten szereti és megszabadította őt, valamint abból a tisztánlátásból, amely szerint *minden semmi* az egyedüli szükségességgel összehasonlítva.

Urunk Jézus, jó, ha Teréz nyomdokain megértjük, mi is az a nyomorúság, amelyből kiszabadítasz minket. Ahogyan benne is, bennünk mindannyiunkban megvan a rossz és az elutasítás hajlama. Mélyen gyökereznek bennünk, eredhetnek jellemünkből, testi felépítésünkből; szülehetnek gyermekkori sérülésekből; vagy talán éppen valamelyik jó tulajdonságunk velejárói, mondhatni sajátos kegyelmeink árnyoldalai. Alapvető „bűnünk” sokkal inkább ebben a rosszra való irányultságban rejlik, mintsem elkövetett tetteinkben, és mindannyiunk esetében egyéni színezetet ölt, mint ahogy mindenki a maga sajátos módján mond nemet már egészen kicsi korától: van bársnyos, elbájoló, dühös, makacs, nyugodt, kihívó „nem” mindenféle árnyalat létezik. Ha hagyjuk, hogy ez a hajlam megerősödjön bennünk, mindent felemészt, és odáig juttat minket, hogy makacsul elutasítjuk Istent, másokat, és önmagunkban azt, amire alapvetően hivatottak vagyunk. Ettől kell minket megmenteni, Urunk.

Bizonyára küzdenünk kell ezért: meg kell javulnunk, ahogy mondani szokás. Az erőfeszítés szükséges, de nem elegendő. Te mentesz meg bennünket, Urunk. Mennyire igaza van Szent

Ignácnak, amikor azt mondja a lelkigyakorlatozónak: minden pillantás, amelyet önmagunkra vetünk, oda vezessen, hogy beszélgetni kezdünk az Irgalommal, és feltekintünk a Keresztrefeszítettre!

Amikor pedig megszabadítasz Urunk, álfalában fordított sorrendben cselekszel: először a szeretetet gyűjtöd fel a lélekben. Ez a szeretet láttatja meg aztán velünk saját nyomorúságunkat, bűnünket, s tűrhetetlen szenvedést fakaszt. A tisztítóvíz megszentelő szenvedését, amelynek célja, hogy hálaadássá alakuljon.

Tiéd vagyok mivel megváltottál, (...) Tiéd, mivel nem veszem el.

4. nap. Igen buzgó tisztelője voltam a dicső Mária Magdolnának

A lelkem már régen belefáradt mindebbe, de bármennyire szeretett volna szabadulni, a rossz szokásoknak hatalma nem engedte megpihenni. Ekkor történt, hogy egy napon az oratóriumba lépve egy szentképet találtam ott; valami ünnepség készült a zárdában: arra kérték kölcsön, s egyelőre oda tették. Krisztus Urunkat ábrázolta, sebektől borított testtel, s olyan áhítatra gerjesztő volt, hogy a látása engem mélyen megrendített. Azt mutatta ugyanis, hogy mit szenvedett Ő miérettünk. Mikor elgondoltam, mily rosszul fizettem én azokért a sebekért, oly fájdalom fogott el, hogy azt hittem megreped a szívem. Odaborultam és sírva-zokogva könyörögtem neki, erősítsen meg már engem egyszer végre-valahára, hogy soha többet meg ne bántsam.

Igen buzgó tisztelője voltam a dicső Mária Magdolnának, és nagyon gyakran elmélkedtem megtéréséről, különösen amidőn a szentáldozáshoz járultam. Mivel ugyanis ilyenkor biztosan tudtam, hogy az Úr ott van a bensőmben, odaborultam lábaihoz, úgy gondolkozva, hogy most nem vetheti meg könnyeimet. Nem tudtam, mit beszélek, mert hiszen már az is sok volt az ő részéről, hogy megengedte ott könnyeznem, nekem, aki mindig oly egykettőre megfélekedtem erről az érzelemtől. Kértem tehát ezt a dicső szentet, hogy eszközöljön ki számomra bocsánatot.

Ezen alkalommal, az emutett kép előtt, megtérésem úgy látszik komolyabb volt, mert már jobban kétségbe estem saját erőm felől, s egész bizalmamat Istenbe helyeztem. Úgy emlékszem, azt mondtam neki, hogy nem kelek föl onnét, amíg csak meg nem adja, amit Tőle kérek. Úgy látom, meghallgatta, mert attól kezdve sokat javultam. (Ö 9. fej. 84-85. old.)

A fenti eset valószínűleg 1554-ben történt. Teréz majd negyvenéves. Apja halála óta, azaz jó tíz éve nem hagyta el az imádságot. A közösségben joggal tartják példás apácának. Mégsem elégedett. Még sok tökéletlenségét nem veszi észre, sok szokása hagy kívánnivalót maga után. Szeretne mindenben az Úr kedvében járni, semmit sem akar megtagadni tőle. De nagyon is érzi, hogy ezt a célt magától nem érheti el. Így hát az evangéliumi bűnös nőhöz hasonlóan – akiben a kor felfogása szerint Mária Magdolnára ismer – az Úr lába elé veti magát, és könyörög, *hogy változtassa meg, mert magától nem képes erre.*

Két megjegyzésünk van Teréz életének ezzel az alapvető eseményével kapcsolatban. Először is az üdvösséget Isten adja, nem emberi erőfeszítés eredménye. Másodszor, ez az üdvözítő Isten Teréz és minden keresztény számára „a jóságos Jézus”. *Fiút szül, akit Jézusnak (Isten megszabadít) nevezel el, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.* (Mt 1,21)

A szabadító Isten az embert teljes egészében kiszakítja nyomorúságából. *Én vagyok népem üdvössége, mondja az Úr. Bármilyen szorongattatásból kiáltanak hozzám, meghallgatom őket.* (A Pünkösöd utáni 20. vasárnap bevezetője a régi misekönyvekben.) Az evangéliumokban Jézus azzal hirdeti Isten országát, hogy mindenfajta szorult helyzetből megszabadítja az embereket: a kánai jegyeseket egy igazán csekély, zavaró körülményből; azokat, akik a pusztába követik, az éhségtől; a betegeket mindenfajta testi és – ahogy ma mondanánk pszichés vagy pszichoszomatikus bántalomtól. Még halottakat is kiragad holtukból. Ez persze csak átmeneti győzelem. Végleges diadalt a rossz minden formája felett majd saját feltámadása szerez. Ezek a győzelmek azonban jelek: az emberrel szemben nem a testi bajok és a halál mondják ki az utolsó szót.

Mindamellet Jézus úgy szabadít, hogy a rossz gyökere – az emberi szívben található bűn – ellen indul rohamra. Jézus nem nyújt olyan testi javulást, amelyet ne kísérne a szív gyógyulása: *Bízzál, fiam, bocsánatot nyernek bűneid!* – mondja a béna embernek. (Mt 9,2) Megfordítva is igaz egyébként, hogy számos lelki gyógyulás, a lelkiismeret „rendbetétele” is szerencsés hatással lehet a pszichikumra, sőt a testre is.

Ha azonban fel akarjuk mérni a Krisztus által hozott üdvösség teljes távlatát, messzebb kell mennünk. André Malraux találó megjegyzése szerint – aki a százéves háború és a fekete pestis időszakának keresztény ábrázolásait vizsgálta – ördögök képei jelennek meg, mintha az ember arra döbbenne rá, hogy a jó és a rossz harcának dimenziói meghaladják őt. Valóban: az ember saját határain túllépő küzdelemnek a részese. Jézus viszont kiúzi az ördögöket. Bármilyen teológiai értelmezést adunk is ezeknek a jeleneteknek, azt akarják megmutatni, *hogy az* események irányítója mindig Jézus, még akkor is, amikor a másik oldalon azok a *hatalmasságok* (vö. Ef 6,12) állnak, amelyekről Szent Pál beszél. Nincs tehát a rossz misztériumának olyan oldala, amelyből ne szabadítaná meg az embert az Üdvözítő ereje.

Természetesen látnunk kell azt is, hogy Ő sohasem szabadít gépies módon. Túlságosan tiszteli ahhoz az embert, hogy ne venné maga mellé társul saját üdvösségének megszerzésében. Amikor népének megígéri Kánaán földjét, nem arra vállal kötelezettséget, hogy erőfeszítések nélkül az ölükbe hullik majd. Az „örökségül ígérem nektek Kánaánt” azt jelenti: „Megígérem nektek a meghódításához szükséges bátorságot.” Így az ember végül megállapíthatja, hogy az üdvösség az ő emberi szintjén teljes egészében tőle, a kegyelem szintjén pedig teljes egészében Istentől függ.

Ennek vannak bizonyos következményei, amelyekre nem mindig fordítunk elég figyelmet, Urunk Jézus. Először is, türelemre tanítasz bennünket. A növény nem attól nő, hogy a leveleit húzzuk. A gyümölcs beéréséhez idő kell. Semmit sem használ, ha erőltetni akarjuk a folyamatot. Ugyanígy, nem érjük el egyik napról a másikra a Krisztusban tökéletes ember állapotát. Te türelmes vagy velünk Urunk, mert erős vagy és ki tudod várni a te órádat. És a miénket is.

Azután Urunk, tanítsd meg nekünk, hogy ne botránkozzunk meg azon az időbeli eltérésen, ami egy ember spirituális és pszichológiai megtérése között fennállhat. Nem vagyunk angyalok. A lélek kész, a test azonban lassú és gyenge. A képed előtt kapott kegyelem után Teréz többé semmit sem tagad meg tőled tudatosan és szándékosan, vagy mondjuk úgy, hogy hideg fejjel.

De maradnak számára olyan barátságok, amelyek bár jók és egyáltalán nem sértenek téged, még mindig túl sok helyet foglalnak el az életében. Nagy erőfeszítésekkel próbál tőlük megszabadulni. De mindaddig hiába, míg te magad be nem avatkozol, Urunk. *Mert hiszen már tettem kísérletet ez irányban, de a dolog akkora fájdalmat okozott nekem, hogy abbahagytam, azzal nyugtatva magam, hogy bűn úgy sincs benne. Itt pedig pedig az Úr megadta nekem a függetlenséget és az erőt ezen szakítás végrehajtására.* (Ő 24. fej. 250. old.) Mindent a maga idején. És akármit teszünk is, életünk végéig maradnak olyan gyengeségeink, tökéletlenségeink, amelyek nyomorúságunkból, törekénységünkől, lelki sérüléseinkből származnak. A keresztény tökéletesség ideálja nem egy hibátlan szobor, hanem egy szeretettől hevülő személy, aki szeretetedre, Urunk, szeretetével válaszol.

Maga ez a nyomorúság, amely ellenáll erőfeszítéseinknek és kínoz minket, kitűnő táplálék a szeretet tüze számára. Amikor a bocsánatodat kérjük, Urunk, gyengeségünkért, amely többé-kevésbé szándékosan elkerüli figyelmünket, azzal is csak azt mondjuk neked, hogy szeretünk. Amikor ide eljutunk, az Ellenségnek már nincs hatalma rajtunk: maguk a hibák nyújtanak alkalmat a szeretetben való előrelépésre. Azaz befolyásod teljessé válik, te magad veszed kézbe létünk irányítását, és valóban Üdvözítéd leszel a szemünkben.

5. nap. Krisztus jó barátunk

A mi Urunk (...) láttam, hogy, habár Isten, azért mégis csak ember, aki nem csodálkozik emberi gyarlóságaink fölött; s aki teljesen megérti, hogy a mi nyomorult természetünk sok minden botlásnak van kitéve az eredeti bűn következtében. Mert hiszen Ő azért jött, hogy ezt jóvá tegye. Habár nekem Uram, azért mégis úgy beszélhetek vele, mint jóbaráttal. (Ö 37. fej. 421. old.)

Bánjatok Istennel úgy, mint édesatyáttal, mint testvéretekkel, mint uratokkal, mint Jegyesetekkel; egyszer így, egyszer úgy: Ő majd megérteti veletek minden egyes alkalommal, hogy miképpen járhattok leginkább a kedvében. (TU 28. fej. 173. old.)

Egész életemben (...) gyöngéd áhítattal viseltetem Krisztus Urunk irányában. (...) Újra és újra visszatértem ehhez az én jó Uramhoz, élvezni társaságát, különösen, mikor a szentáldozást vettem magamhoz. Mivel pedig nem tudtam az Ő képét olyan mélyen a lelkembe vésni, s magammal hordozni, amint szerettem volna: legalább festett képeit és szobraikat nézegettem, s óhajtottam volna a szemeimet soha le nem venni róluk.

Elképzelhető-e az, ó én jó Uram, hogy én képes voltam magammal csak egy órára is elhittetni azt (...) hogy te szolgálj nekem akadályul a nagyobb jó felé! De hát honnét kaptam én mindazt a lelki kincset, ha nem Tetőled? (Ö 22. fej. 219. old.)

Ez a mi Urunk reánk nézve minden jónak forrása; Ő majd személyesen fogja önt oktatni. Elmélkedjék az Ő életéről: ez a mi legjobb mintaképünk. Kívánhatunk-e jobbat annál, hogy ilyen jó barát legyen az oldalunk mellett, aki nem hagy bennünket cserben, mint a világiak szoktak, ha bajba és szorongásba jutunk. Boldog az az ember, aki igazán Őt szereti és állandóan oldala mellett marad. Nézzük például azt a dicső Szent Pált, aki, azt mondhatnánk, állandóan ajkain hordta Jézus nevét: annyira tele volt vele a szíve. Amióta ezt megértettem, gondosan megfigyeltem néhány más nagy szemlélődő szentnek az életét, s azt látom, hogy ők is csak ezen az úton jártak. Bizonyítják ezt Szent Ferencnek sebhelyei; Pádúai Szent Antalnak gyöngéd viszonya az isteni gyermekhez. Szent Bernát gyönyörűségét találta Jézus emberi természetében. Sienai Szent Katalin hasonlóképpen, s így voltak vele sokan mások is. (Ö 22. fej. 222. old.)

Azt hiszem világosan megmagyaráztam, hogy bármennyire át legyen is valaki szellemülve, annyira azért még sem szabad az anyagiaktól irtóznia, hogy még az Úrnak legszentebb emberiségétől is elforduljon. Az Úrnak ama szavait vetik ez ellen, hogy szerinte az Ő tanítványaira jobb, ha Ő elmegy közülük. (vö. Jn 16,7) Ezt én nem tudom megérteni. (BV 6. lakás, 7. fej. 422. old.)

Mi az, amit Teréz az *Önéletrajz* 22. fejezetének idézett részében megbán? Tanításának kulcsfejezete ez, amit tömörebb megfogalmazásban *A belső várkastélyban* is átvett (6. lakás 7. fej.). Néhány imamester hatására egy ideig azt hitte, a „gondolati üresség” módszerét kell gyakorolnia, és saját erejéből kell utánozni a pszichikai tevékenységek felfüggesztését, amit Isten a természetfölötti imában ad meg. E felfogás szerint viszont félre kell tenni az Úr szent emberi természetét és minden teremtett közvetítőt. A kor nem szűkölködött neves lelki

írókban, akik ezt a magatartást ajánlották, és tételüket Jézusnak az utolsó vacsora után elhangzott szavaival támasztották alá: *Jobb nektek, ha elmegyek* (Jn 16,7).

Teréz visszatér erre *A belső várkastélyban: világosan beláttam, hogy rossz úton vagyok (...)* *Én magam nem láttam be a tévedésemet s talán sohasem tértem volna észre (...)* szerencsére azonban beszéltem a dolgról egy szent életű emberrel, aki felvilágosított. (BV 6. lakás 7. fejt. 422. old.)

Ki ez a szent életű ember? Talán Alcantarai Szent Péter vagy Borgia Szent Ferenc? Talán egyszerűen Diego de Cetina atya, az első jezsuita akihez fordul. Bár avilai barátainak volt némi fogalmuk a teológiáról, az ő esetében megállt a tudományuk. Azt tanácsolták neki, hogy forduljon a Loyolai Szent Ignác által alapított új Társaság egyik szerzeteséhez, akik nemrég telepedtek le a San Gil intézetben. Így lépett kapcsolatba egy fiatal, huszonötéves atyával, akit nemrég szenteltek pappá, s tehetségének a Társaság elöljárói csak mérsékelt bizalmat szavaztak. Isten szolgájaként azonban világosan látott ott, ahol a többiek semmit sem vettek észre, mert megértette, micsoda rendkívüli kegyelmek „kolosszusa” Teréz. Egy receptet író orvoshoz hasonlóan előírta Teréz számára, hogy minden nap álljon meg Krisztus kínszenvedéseinek egy-egy részleténél. (Ö 23. fejt.)

Az igazat megvallva, nyitott kapukat döngtetett. Teréz maga mondja nekünk: *Egész életemben (...) gyöngéd áhítattal viseltem Krisztus Urunk irányában.* Már kislányként gyakran elidőzött az apai házban egy kép előtt, amely Jézus és a szarváriai asszony találkozását ábrázolta. Ő maga volt a szarváriai asszony Jézussal szemben, aki élő vizet ígért neki. Később Veronika lesz, aki annyira szeretné letörölni az Úr arcát, fájdalmas verejtékét. Mindig is példa lesz számára Mária Magdolna, aki az Úr lábainál ül, befogadja üzenetét és a figyelmesen hallgató szív hódolatát hozza.

A mi Urunk (...) láttam, hogy, habár Isten, azért mégis csak ember. Teréz vallása megtestesült vallás. Az az Isten, akihez fordul, emberi arcú, s irántunk való szeretetből názareti áccsá lett. A kislány, aki *látni akarta Istent* annak a néhány hónapnak kivételével, amikor a *no pensar vada* útján járt –, soha nem akarta másként látni, mint szent Emberségében. Ezt az utat sohasem lehet megkerülni. Teréz semmi rokonságot nem mutatott azokkal az akár keleti, akár nyugati misztikusokkal, akik az istenivel való közvetlen érintkezésre ajánlanak valamilyen módszert. Keresztényként megtanulta szeretni a jóságos Jézust, és kisgyermekkorától egészen a *hetedik lakásig* nem ismer meg más Istent. Az ő révén van szabad útja az egy Lélekben az Atyához (vö. Ef 2,18).

Innen erednek jámbor gyakorlatai, nemcsak az erőteljes keresés korszakában, hanem később is, amikor az Úr véglegesen kezébe ragadja az életét. 1571-ben ezt jegyzi fel: *Már több mint harminc esztendeje, hacsak lehetséges, meg szoktam ezen a napon áldozni (Virágvasárnap) (...) Nagy kegyetlenségnek tartom a zsidók részéről, hogy miután olyan fényesen fogadták, megengedték, hogy olyan messzire menjen étkezni! Én tehát úgy akartam, hogy maradjon énvelem, bár amint most látom, ugyancsak rossz lakást készítettem neki. Azután pedig sok mindenféle együgyűelmélkedést fűztem ehhez a gondolathoz (...)* (IK 481. old.)

Innen ered az is, hogy olyan bizalmasan beszél róla, mint egy útitársról, akinek társasága meghitt és egyszersmind kézzelfogható ismeretet nyújt. *Istenem, egyáltalán nem érzékeny (...)* *Nem kicsinyes, hanem kegyes (...)* *Nagyon jó fizető. Lelkiismeretesen, bőségesen fizet (...)* *Nem szereti, ha sokat törjük a fejünket, hogy szóljunk hozzá.* Ezek a kifejezések, amelyek többek között a *tökéletesség útját* díszítik, egyszerre mutatják kicsoda Teréz Jézusa és kicsoda Jézusról nevezett Teréz.

Egy hosszú történet végén vagyunk, amelyet hamarosan Terézszel együtt kell végigjárnunk. De már most hagyjuk, hogy tanítása vezessen bennünket. „Mester ki vagy?” Nem arra hív ez a kérdés, hogy rávágjuk a katekizmusból kívülről megtanult feleletet vagy a krisztológiai zsinatokon megfogalmazott választ. Egzisztenciális válaszra van szükség: „Az vagy, akinek odaadtam magam, aki azzá tett, aki vagyok”. Valójában nem is tudunk számot adni a bennünk

élő reménységről megmondani, ki az Úr – anélkül, hogy önmagunkat bele ne vennénk a válaszbba és tanúságot ne tennénk saját, Jézussal élt történetünkről.

Mielőtt elkezdné – vagy újabb szakaszába lépne – számunkra ez a történet, emlékeznünk kell arra a szövetségre, amelyre a Mester meghív minket: „Ha akarod, jöjj, kövess engem”. „Követlek Uram, bárhová mész. A jóban és a rosszban. Hogy veled maradjak, mint Mária a lábaidnál vagy kiválasztott edényed legyek, mint Pál. Avila rejtett magányában vagy az alapítások útjain.”

Egyébként a Mesterrel való érintkezés sohasem tisztán elvont. Munkára hív. Teréz Jézusért és Jézussal dolgozik. Minden alapítás eszköz a számára, hogy az Úrnak dicsőséget szerezzen, mégha csak azzal is, hogy eggyel több helyen lesz jelen az Eukarisztia, felkínálva magát a nővérek és a hívek hódolatának. Hányszor fordult elő, hogy magas láza volt, minden tagjában szenvedett, de a gondolatra, hogy e jó Mestert kell szolgálnia, új erőre kapott. Elég, ha csupán a palenciai alapítás példáját idézzük: akár az ördög volt, akár a betegség, valami bénítólag hatott reám. (...) Ekkor az Úr szemrehányó hangon így szólt hozzám: „Mitől félsz? Mikor hagytalak én cserben?” (...) Ó én nagy Istenem! Mennyire mások a te szavaid, mint az emberekéi! Egyszerre úgy el voltam szánva, s olyan lelkesedés töltött el, hogy az egész világ nem lett volna képes engem feltartóztatni. Azonnal hozzáfogtam a készülétekhez. (AK 29. fej. 269. old.)

Uram, lehet, hogy egy napon, ahogy és amikor akarod, elhatározod, hogy nekem is megmutatod magad, nekem azonban már most komolyan kell keresnem téged. *Hol lakol?* (Jn 1,38) – kérdezte tőled András és János, amikor követésedre indultak. Ezt a kérdést teszem fel neked ma én is. Hol lakol? Hol találhatlak meg az én saját, konkrét körülményeim között? Milyen feléd vezető lépést vársz most tőlem?

6. nap. Amióta láttam az Úrnak nagy szépségét

Hogy tehát visszatérjek életem történetéhez (...) mindenfelé sokat imádkoztak értem, hogy az Úr vezessen engem más, biztosabb úton, mivel ez állítólag annyira gyanús volt. (...)

Két esztendőn át imádkoztam én és mások énértem, hogy vagy vezessen az Úr más úton, vagy pedig nyilvánítsa ki az igazat (...). Egy alkalommal, a dicső Szent Péter apostol ünnepén belső imába voltam merülve, s ekkor ott láttam egyszer magam mellett Krisztus Urunkat. Azaz, hogy jobban mondva: ott éreztem; mert hiszen nem láttam semmit sem a testi, sem pedig a lelki szemeimmel, hanem az az érzés fogott el, hogy ott áll mellettem, s hogy ő az, aki hozzám beszél. Én akkoriban még egyáltalában nem tudtam arról, hogy ilyen látomás is van a világon, s kezdetben úgy megrémültem, hogy elkezdtem sírni. Mikor azonban szólt hozzám, az első biztató szavára, úgy mint rendesen, teljesen megnyugodtam, felvidultam és minden félelmem megszűnt. Úgy éreztem – mint mondom –, hogy az Úr Jézus állandóan ott van az oldalam mellett. Nem volt képzeletbeli látomás, tehát nem láttam az alakját, de azt egészen világosan éreztem, hogy ott van mellettem jobb felől, s hogy szemmel tartja mindazt, amit teszek. Ha csak egy kicsit merültem is áhítatba, illetve hacsak nem szórakoztam el nagyon: lehetetlen volt nem éreznem, hogy ott van mellettem. (Ö 27. fejr. 271-273. old.)

Egy alkalommal imába lévén merülve, az Úr megmutatta nekem a kezeit – semmi más. Olyan szépek voltak, hogy ezt ki sem lehet mondani. (...) Néhány nappal később láttam fenséges isteni arculatát is, s az egészen elragadt. (...) Egyszer Szent Pál apostol ünnepén éppen szentmisét hallgattam, mikor megjelent nekem Krisztus Urunk emberi alakjában (Ö 28. fejr. 286-287. old.)

Ilyenkor, valamint a szent ostyában is az Úr úgyszólván mindig föltámadott alakjában jelent meg nekem. Csak kivételesen, olyankor, amidőn szenvedéseim közepette akart bátorítani, akkor mutatta meg magát nekem sebektől borítva, vagy néha a kereszttel és a kertben; ritkán a töviskoronával, s ugyancsak egy-kétszer úgy, amint a keresztet hordozta. Ez, mint mondom, aszerint történt, hogy mire volt szükségem nekem és másoknak. Azonban szent teste mindig megdicsőült állapotban volt. (Ö 29. fejr. 301. old.)

Kövessük most Terézt Jézussal megélt hosszú kalandján át. 1560 januárjában vagy júniusában vagyunk. Krisztus jelenlétének első megtapasztalása, amiről Teréz itt beszél, nem egy a sok közül misztikus kegyelmeinek sorában. Olyan folyamatba illeszkedik, aminek rajzolata csodálatunkat váltja ki. Szentünk hosszasan kereste az Úr társaságát. S íme, a sebekkel borított Krisztus képe után (1554), Jézus maga jön elébe: lassan, fokozatosan, mintegy megszeli kedvesét. Először természetfeletti ima-kegyelmeket ad neki, amelyeket Teréz úgy érzékel, mintha valami titokzatos erő ragadta volna meg. Azután a Szentíráséhoz hasonló szavakat hall, de bensejében, nem úgy, mint Jeanne d'Arc. Teréz nem kételkedik e tapasztalatok isteni eredetében. Egyébként gyümölcseiről ítéli meg a fát: az az előrelépés, amit összeszedettségben, békében, szeretetben tesz, isteni tapasztalatról tanúskodik. A kegyelmeket kísérő elragadtatások azonban szóbeszédre adnak okot, és Terézt illuminizmus vagy ördögi megszállottsággal gyanúsítják. Az emberek kételkednek körülötte: nemcsak Avila kis szerzetesi világa, amely két pártra szakad, Teréz mellett, illetve ellene, de még gyóntatói, tanácsadói is, akik azt sem tudják, melyik lábukra álljanak. Halálosan gyötrődik. Imádkozik és vele

imádkoznak világosságért. Jézus felel neki, ahogyan Pálnak a damaszkuszi úton. István és Pál között teljes volt az ellentét; halálakor István látta Jézust az Atya jobbján, Jézus pedig azt mondja Pálnak: „Istvánnak van igaza: Jézus vagyok, akit üldözöl” (vö. ApCsel 9,5). Teréz is imádkozik az igazságért. És Jézus felel. A maga módján.

Ezt a választ – mint ahogy minden isteni kegyelmet – Teréz a szolgálatra kapja. Izajás, Jeremiás, Ezekiel, az ó- és újszövetségi próféták „beavató” látomásának felel meg ez az élmény Teréz életében, amely a keresztény tapasztalat tanújává nyilvánítja őt. Az a küldetése, hogy hirdesse Isten népének: „A feltámadt Krisztus jelenléte, amit a hitben őrzünk, nem ámitás. Találkoztam az Úrral, megéltem, megtapasztaltam jelenlétét.”

Ez még csak amolyan bevezető látomás, amely azonban később kibontakozik. Ezekiellel, Szent Jánossal az Úr megetette az Ige könyvét. Teréz esetében megelégszik azzal, hogy akkor, amikor a spanyol inkvizíció feketelistára teszi a népnyelven írt vallásos könyveket, megígéri: *Ne szomorkodjál, én majd élő könyvet adok neked.* (Ö 26. fej. 270. old.) Most ennek a könyvnek az oldalai tárulnak föl előtte.

Teréz mintegy tizenkét éven át rendszeresen részesül abban a kegyelemben, hogy Jézus jelenlétét megtapasztalja. A jelenléte képi látomások kísérik: futó, gyors, egészen benső látomások, amelyeket nem testi szemével lát, mint Bernadette Lourdes-ban, mégis rendkívüli a ragyogás és mély jelentést hordoznak. Néha kap olyan kegyelmeket is – bár egyelőre korlátozottan –, amelyeket ő intellektuális látomásoknak, jóízű megértéseknek nevez a legkifürkészhetlenebb titokról, mint amilyen például a Szentháromság. Az Úr igazi élő könyvként maga tanítja. A misztika történetében nagyjából egyedülálló eset, hogy Isten a kinyilatkoztatott igazság egészéről ad neki világosságot úgy, ahogyan azt az ő korában értelmezték: a Szentháromságtól a szenteltvíz hatásáig (Ö 31. fej.) – mondja tréfálkozva egyik magyarázója.

Igy, amikor gyóntatói parancsára lejegyzí a kapott kegyelmeket, Terézből elsőrendű tanú lesz. Vagy mondjuk inkább, próféta. Hiszen Bergson híres mondása szerint tüzes betűkkel írja újra a dogmák szavait. Teréz, aki természettől fogva annyira meggyőző, egyszerre lesz doktor és próféta. Bárki, aki belép vele kalandja történetébe, legalábbis felmelegszik, ha meg nem égeti magát, ahogy ő maga is.

Igen, kalandról van szó. A szó szerelmes értelmében. Mostantól Jézus és Teréz között minden pillanatban eleven szeretet-kapcsolat alakul ki. Jézus a kezdeményező. Akkor mutatja meg magát kedvesének, amikor ő akarja: megnyugtatja, bátorítja, megvilágosítja, néha meg is feddi (s ilyenkor Teréz azt sem tudja, hova bújjon). Kíséri, mellette (a jobbján – pontosítja Teréz) jár az úton. Társul szegődik hozzá, ahogy az emmauszi tanítványokhoz vagy a halászokhoz. De ő Magdolna *Rabbonija* is, aki nagyon hamar eltűnik. Túl hamar kedvese szerint, aki szeretné, ha örökké tartanának ezek a Tábor-hegyi pillanatok, s ezért egyetlen dolog hajtja: meg akar halni, hogy végleg vele lehessen.

Mindez 1560 és 1572 között történik, azaz akkor, amikor Teréz belefog a Kármel reformjába és az első alapításokba. Belső kalandja tehát nem akadályozza meg abban, hogy két lábbal a földön járjon. Mindamellet lelkében széthúzó erők viaskodnak, mint Szent Pálban, aki szeretne meghalni Krisztussal, de belátja, hogy a küldetés szükségyszerűségei arra kényszerítik, hogy minden erejét odaadja Isten népéért (vö. Fil 1,21-22).

Teréz fejlődése hasonló lesz. 1572 november 18-án hallja Jézust: *Ne félj, leányom, senki sem képes téged tőlem elszakítani. (...) Mostantól kezdve jegyesem leszel. (...) Az én becsületed most már a tied és a tied az enyém.* (IK 35. 488. old.) Később ezt az eseményt tömörebben is elmeséli: *Azt mondotta neki, tekintse mostantól fogva az Ő érdekeit saját érdekeinek, viszont pedig az ő dolgaira majd Ő Szent Felségének lesz gondja.* (BV 7. lakás 2. fej. 459. old.) Ez alkalommal feloldódik a feszültség. Teréz már nem az örülten szerelmes kedves. Hitves, aki nyugodtan birtokolja boldogságát. A házasság örökre szól. Mostantól mindenük közös Jézussal:

a becsületük, de az ügyeik is. A kaland idilli oldala elhalványul, és átadja helyét a kettesben töltött életnek, ami főként kettesben végzett munka lesz.

Életének hátralévő tíz évében ugyanis Teréznek alig lesznek, rendkívüli misztikus tapasztalatai. Jézus már nem mellette mutatkozik, hanem lelke legmélyén, ott ahol a Szentháromság lakik. Teréz a szőlővessző, Jézus a szőlőtő, alkotásaik közösek. Jézusról nevezett Teréz Jézus műveit hajtja végre, de saját egyéniségének a jegyét is rajtuk hagyja; érvényes ez az alapításokra, a betegségben és próbatételekben való kitartására, levelezésére vagy főművének, *A belső várkastélynak* a megírására is. A végleges Teréz nem az a kerub nyila alatt ájuldozó szent, akit Bernini tett halhatatlanná, hanem tevékeny nő, aki egyesíti magában Máriát és Mártát, s Urával marad a fazekak között is.

Mit kezdünk mi, Urunk, ezzel a csodálatos szerelmi történettel? Irigykedünk Teréz kegyelmeire? Nem ezek jelentik a szentséget. A mi épülésünk érdekében adta őket neki azért, *hogy* feléd fussunk a menyasszony nyomában, keneteid illatát követve (vö. Én 1,3); azért, *hogy* egy hús-vér emberen – nem pedig egy szobron – keresztül megértsük azokat az igazságokat amelyeket ő kezével tapintott, mi pedig a hit homályában őrzünk; és különösen azért, *hogy* Szent Pál tanítása szerint megsejtsük a feltámadt Krisztus misztériumának a gazdagságát, amely meghalad minden kifejezési formát, és azt, *hogy* a keresztény élet – Teréz életének két állomása szerint – Krisztussal mint útítárral és Krisztusban való élet, hiszen titokzatos módon testéhez tartozunk.

Néha velünk is előfordul Urunk, *hogy* szívünket melengető kegyelmeket kapunk az imában *vagy* azon kívül. A Szentírás valamelyik százszor olvasott sora egyszerre csak mintha kifejezetten nekünk szólna; egy evangéliumi jelenet addig nem is sejtett világosságot, mozgást, örömet, békét hoz. Ezek Teréz látomásainak felelnek meg? A teológus biztosan különbséget tenne a fokozatokban, sőt a jellegben is. Abból a lakomából azonban, amelyben kedvesedet részesítetted, nekünk is juttatsz néhány morzsát, egy kis kóstolót.

Légy áldott Urunk, *hogy* nekünk adta Teréz szerelmes kalandját, nem azért, *hogy* bármiféle féltékenységet élessz bennünk, hanem *hogy* megvilágosíts és ösztönözz azon az úton, amelyen minket is vársz, s amelyen veled egyesülhetünk a hitben.

7. nap. Azt akarom, hogy ezentúl ne társalogj emberekkel

Az én lelkem ekkor még nem volt erős, sőt nagyon is gyöngye volt. Különösen nehezemre esett lemondanom egyes baráti összeköttetésekről, amelyekben végre is nem volt semmi sérelem Isten ellen. (...) Gyóntatóm azt felelte, hogy ajánljam a dolgot néhány napig az Úristennek, s mondjam el a „Veni Creator” himnuszt, arra a szándékra, hogy világosítson föl az Úr, s adja értésemre, mit kell tennem. Egy napon tehát, miután hosszú ideig imádkoztam és esdve kértem az Urat, segítsen meg, hogy egészen kedvében jár hassak (...), olyan hirtelen jött reám az elragadtatás, hogy majdnem egészen magamon kívül voltam. (...) A következő szavakat hallottam: „Azt akarom, hogy ezentúl ne társalogj emberekkel, hanem csak angyalokkal.” (...)

Ezek a szavak be is teljesedtek. Tényleg azóta sohasem szoktam többé tartós barátságot kötni, vagy ilyenbe örömet találni, vagy különösebb vonzalommal viseltetni mások irányában, kivéve, ha tudom, hogy jó barátai az Úristennek és igyekeznek Őneki szolgálni. (Ö 24. fej. 248-250. old.)

Nagy hibám volt és sokféle káros következménnyel járt reám nézve, hogy ha valakiben rokonszenvet tapasztaltam magam iránt, s ha egyébként tetszett nekem, annyira megszerettem, hogy teljesen eltöltötte a bensőmet és folyton rajta járt az eszem. Semmiképpen sem volt szándékom ezzel Isten ellen véteni, de hát nagyon is szerettem az illetőt látni, reá gondolni, és foglalkozni jó tulajdonságaival. (...) Amióta láttam az Úrnak nagy szépségét, nincs számomra senki, aki Őhöz fogható volna, s nekem tetszenék vagy engem le tudna kötni. (...) Teljesen meg tudom őrizni a szabadságomat. Akármit is lássak azóta idelent, az mind undorral tölt el, mihelyt összehasonlítom azzal a végtelen kedvességgel, amelyet az én jó Uramon láttam. Nincs tudomány, nincs kellemes benyomás, amelyet én azóta becsülni tudnék, ha egybevetem vele azt a boldogságot, amelyet annak az isteni szádnak egyetlen szava (...) szerez nekem. (Ö 37. fej. 420. old.)

Megtörtént például egyik-másik gyóntatómmal – mert igazán az Úristen képviselőit látom mindig lelki vezetőimben, s így természetes, hogy nagyon szeretem őket, és legjobban őhöz ragaszkodom – megesett, mondom, hogy az én lelkiismeretem teljesen nyugodt lévén, nagyon ki találtam mutatni irántuk való vonzalmamat; ők pedig, amint Istennek lelkiismeretes és buzgó szolgálóihoz illik, attól félve, hogy én túlságosan ragaszkodom hozzájuk, vagy – ha még oly ártatlanul is –, beléjük szeretek, keményen bántak velem. (...) Én nevettem magamban, mert láttam, hogy mennyire tévednek. Nem mondtam ugyan meg nekik egészen nyíltan, hogy mennyire nincs bennem semmiféle ragaszkodás bárkinek irányában, hanem egyszerűen megnyugtattam őket. Mikor azután jobban megismertek, belátták, hogy mekkora szabadsággal ajándékozott meg engem e tekintetben az Úr. (Ö 37. fej. 420-121. old.)

Érezzük Szent Pál hatását (Fil 3,4-14) az Úr nagy szépségéről szóló részben. Észrevehetjük, hogy az elragadtatásban hallott szó is az ő visszhangja a Teréz által ismert latin fordításban: *A mi beszélgetésünk a mennyben van* (vö. Fil 3,20.). Teréz, az egyházdoktor így csatlakozik Keresztes Szent János tanításához: azzal a mindennel szemben, amit Isten szépsége jelent,

bármilyen más, mégoly tiszteletreméltó dolog is semminek számít. Még a legdrágább barátságok is.

Teréznek mindig nagy tehetsége volt a *belső barátságokhoz*. Fiatal lányként, majd apácaként a családi ház és a Megtestesülésről nevezett kolostor középpontja volt. Ez a képessége egy időben valamelyest szétszórtta tette, olyan barátságokat kötött, amelyek erényeit ugyan nem, összeszedettségét azonban veszélyeztették. Becsületes emberek számára azért is volt olyan rokonszenves, mert megérezték, mennyire tiszta, mennyire képtelen a becsülettel szembeni legkisebb megalkuvásra is, később pedig azt, mennyire kötődik az Úrhoz. Semmi meglepő nincs tehát abban, hogy két-három évvel végleges megtérése után még mindig küzd olyan barátságokkal, amelyek természetesen nem sértik Istent, de túl sok helyet foglalnak el az életében. *Kölcsönös volt a szeretet, hálátlanságnak tartottam szakítani az illetőkkel.* (Ö 24. fej. 248. old.)

Isten azonban, aki meghódította, féltékeny Isten. Mindeni helyet Ő akar elfoglalni Teréz szívében. Teréz pedig *egészen kedvében akar járni*, imádkozik, erősen próbál megszabadulni egy barátságtól, s egészen belebetegszik. (Ö 24. fej.) Nem sikerül neki, végül lemond a küzdelemről, mert úgy látja, hogy nincs benne semmi rossz. (Ö 24. fej.) Ne kicsinyeljük le Teréz erőfeszítését. Nem a nagylelkűség hiányzik belőle, hanem a megkülönböztetés világossága. Ezért ajánlja akkori gyóntatója, Juan de Pranados atya, hogy hívja segítségül a Szentlelket.

A Lélek a villám gyorsaságával avatkozik be. Egy pillanat alatt megszabadítja attól, amit *aktív éjszaka* nem tudott eltávolítani. Segítségével lemond erről a – tulajdonképpen nem rossz – barátságról, és gyóntatójának utasításai szerint mindent a helyére tesz.

Meg kell állnunk ennél a mély jelentéstartalmú eseménynél. Teréz olyan itt, mint az evangéliumi gazdag ifjú: Ha tökéletes akarsz lenni, *mindenedet, amid csak van, add el s oszd szét a szegények közt* (Lk 18,22). Amije van? A szegénységi fogadalmat ugyan letette, de a szíve még nem szegény. Az Úr azt kéri tőle, amit Ábrahámától, hogy áldozza fel a számára egyetlen. Vezesse át érzelmi életét egyfajta nullpontra, s ha az Úr azt kívánja tőle, hogy fogadja el teljes valóságában, nem lesznek többé emberi barátságai, bensőséges kapcsolatai az emberekkel, hanem egyedül az angyalok világával, a hit világával.

Megjegyzendő, hogy ennek a meghívásnak az idején Jézus még nem mutatta meg magát neki. Azt kéri tőle, hogy a hitben ugorjon a mélybe, hagyatkozzon rá egészen a Kedves akaratára. A hallott szó azonban Keresztes Szent Jánost idézve – *teremtő szó*, azaz végrehajtja, amit jelent. Teréz egy pillanat alatt belátja, hogy nem szabad többé az érzelmek világában önmagának semmiféle jutalmazást keresnie. Szíve megszabadul.

Azt jelentené ez, hogy többé nem lehet része az emberi szeretet örömeiben? Hiszen amikor ezeket az eseményeket elmeséli, Jeronimo Gracian atyával, Szent Józsefről nevezett Máriával, Keresztes Szent Jánossal, Jézusról nevezett Máriával, s ki tudja hány későbbi barátjával még nem találkozott. De semmi sem lesz többé úgy, mint azelőtt. Jézus egész szerető-képességét rabul ejtette. Ha ezentúl valaki iránt szeretetteljes érzései vannak, az csupán abból a szeretetből fakad, amit – csírájában vagy már előrehaladottan – felfedez az illetőnél Jézus, az ő egyetlen szerelme iránt. Az érzelem, amit tanúsít – nála, akinek olyan tehetsége volt a barátságokhoz, *a gyóntatók iránt kimutatott vonzalom* bizonyára nem volt jelentéktelen dolog – nem egyéb, mint a Jézus és öközötté áramló szeretet. Jézust szereti abban a személyben. Jézus szeret benne.

Jézus ugyanakkor nem semmisítette meg Terézt. A kegyelem nem megöli, hanem átalakítja a természetet. A gyengéd, vonzalommal teli, hálás Teréz (egyik levelében ezt írja magáról: *bennem ez a háládatosság [...] természetes hajlam, mert hiszen ha valaki csak egy szardíniát is ad nekem, azzal már teljesen levett a lábamról...*) szíve legjavát adja, ahogyan értelme és tudása legjavát is. Minden barátjával férfival és nővel egyaránt – egyedülálló, s annyira helyénvaló kapcsolatot képes fenntartani, ami már a zsenialitással határos: elég ha elolvassuk levelezését, hogy *meggyőződ*hessünk erről.

Ismerjük Gracian atya iránt érzett szeretetét, akivel olyan párost alkotnak, amilyen sok van még az egyház történetében, például Szent Ferenc és Szent Klára, Szalézi Szent Ferenc és Chantal Szent Franciska. Szent Józsefről nevezett Máriával, a sevillai perjelnnővel folytatott levelezése a legmeghittebb és legszabadabb barátság finomságait fejezi ki. Imádkozott Toledo García atyáért *az Önéletrajz és A tökéletesség útja* cenzoráért is: „*Urunk, (...) nézd ez igazán arra való ember, hogy mi kettőnknek jó barátja legyen.*” (Ö 34. fej. 377. old) Tizenöt évvel később, amikor García atya Amerikából tér vissza, Teréz azt írja a sevillai perjelnnőnek: *Mutasson iránta sok jóakaratot, gondoljon arra: annyit segített nekem, hogy ő ennek a Rendnek egyik alapítója; előtte tehát ne vegyen fel fátylat (az arca elé a beszélőszobában); mások előtt viszont igen, először is a Sarutlanok előtt!* (1581. november 8-án kelt levél.)

Látjuk, hogy a szeretetteljes érzések miatt nem veszi fejét az alapító! Néha keményen fejezi ki magát. Banez atya, akihez nagyon vonzódott, egy kissé elfelejtette őt... a valladolidi perjelnnő, Maria Baptista javára, aki Teréz unokahúga volt. Teréz ezt írja Marfának: *Tudnia kell, hogy csak addig lesz figyelmes a maga irányában, amíg nem talál egy másikat, aki tetszik neki; ne féljen, így lesz ez, az ön elbizakodottsága ellenére.* (1576. november 8-i levél.) Lehet valaki szent, miközben maradnak a szívében nagyon is nőies érzések!

Teréz ettől kezdve mindenkit Krisztus fényében lát, és éppen ezért igazi értéke szerint ítél meg. Ehhez azonban – emlékezzünk csak – a halál és a feltámadás húsvéti misztériuma kellett. Halál, mely az éjszakából született, még ha az csak egy villanásnyi ideig tartott is. Korunkban, amikor férfiak és nők mindenhol együtt vannak, sok alkalom nyílik a kiváltságos kapcsolatokra. Isten nem kívánja megölni a gyöngéd érzéseket, viszont azt sem akarja, hogy a maga számára lefoglalt szívből az iránta való szeretet mellett ilyen vonzalmak sokasága lakjon.

Istenünk, *te magad teremtettél bennünket, és nyugtalan a szívünk, míg meg nem nyugszik benned.* Tegyük magunkévá Szent Ágoston imáját. Méltóztassál Urunk, eltávolítani utunkról az akadályokat, hogy szívünk, bármilyen jogosak is vonzódásai, benned találhassa meg nyugalalmát.

8. nap. Csak három pontra akarom felhívni a figyelmeteket

Mielőtt azonban a belső dolgokról, vagyis az imádságról beszélnek, meg akarok említeni egyet-mást, amire feltétlen szüksége van mindenkinek, ha az imádság útjára lép. (...) Ne gondoljátok, barátnőim és testvéreim, hogy valami sok terhet akarok a vállatokra rakni: adja Isten, hogy csak legalább azt tudjuk megtenni, amit a mi szent Atyáink követtek és meghagytak nekünk! (...) Részemről csak három pontra akarom felhívni a figyelmeteket, amelyek egyébként bennfoglaltatnak a Szabványokban (...) Az első a kölcsönös szeretet egymás között. A második a szakítás minden teremtménnyel. A harmadik az igazi alázatosság, amelyet utolsó helyen említek, de azért a legeslegfőbb, mert a többit mind magában foglalja.

Ami az elsőt – a kölcsönös szeretetet – illeti, az igen nagy fontosságú. Nincs kellemetlenség, amit ne viselnének el könnyedén azok, akik szeretik egymást, vagy legalábbis igen nagyra kell lennie, hogy a szívükre vegyék. S ha e világon úgy megtartanák a szeretet törvényét, amint azt megtartani kellene, azt hiszem a többit sem szegnék meg olyan könnyen: csakhogy persze mindnyájan úgy vagyunk, hogy többé-kevésbé minduntalan vétünk ellene.

Azt gondolhatná valaki, hogy a szeretet tekintetében minálunk nem képzelhető túlzás; pedig bizony előfordul, s annyi bajt okozhat, hogy aki maga nem látta, el se hiszi. (...)

Ha arra szövetkeznek ketten, hogy jobban szolgálják Ő Szent Felségét, az egészen más: az ilyen szent barátságban nincs helye a szenvedélyes érzelmeknek, sőt ellenkezőleg minden arra szolgál, hogy az ember leküzdje egyéb szenvedélyeit is. Bárcsak minél több ilyen barátság volna értem a nagy kolostorokban; mert ebben a mi házunkban, ahol csak tizenhárman vagyunk s ahol többet nem is szabad felvenni, kell, hogy valamennyien egyenlő jó barátok legyenek, hogy mindnyájan egyenlően vonzódjanak egymáshoz s így szeressék és kölcsönösen támogassák egymást. Ezért is a mieink őrizkedjenek a különös barátkozástól, akármennyire ártatlan legyen is az egyébként. (TÚ 4. fej. 50-52. old.)

Midőn tehát az ilyen ember szeret valakit, akkor egész szívvel azon van, hogy az illető megszeresse Istent és kegyelmében legyen; ugyanis, mint mondom, tudja, hogy szeretete nem lehet másképpen állandó. Különbösen is nagyon önzetlen a szeretete: minden követ megmozgat, hogy a másinak hasznára legyen, s kész volna életét ezerszer feláldozni annak legkisebb lelki előmeneteléért. Ő drágalátos szeretet, mely oly szépen utánozza a szeretet fejedelmét, a mi drága kincsünket, az édes Jézust. (TÚ 6. fej. 67. old.)

Már most a legelső dolog, amivel le kell számolnunk az, hogy nem szabad ezzel a mi testünkkel törődnünk. Ezen a téren sok lesz a tennivaló, mert legtöbbször közülünk természetüknél fogva annyira kényelemszeretők és úgy féltik az egészségüket, hogy csodálatos valami, mennyi gondot ad ez a dolog nemcsak a világiaknak, hanem még a szerzeteseknek is. Sőt igazán úgy látszik, mintha egyik-másik nővér másért se lépett volna a szerzetbe, mint azért, hogy távortartsa magától a halált: egyik jobban küzd ellene, mint a másik. Igaz ugyan, hogy minálunk az ilyesmi nem lehetséges, legalább gyakorlatilag nem; azt óhajtanám azonban, hogy még az erre irányuló kívánságot is öljétek ki a

szívetekből. **Ti azért jöttetek ide, nővéreim, hogy meghaljatok Krisztusért, nem pedig azért, hogy az Ő kedvéért ápolgassátok magatokat.** (TÚ 10. fejj. 84-85. old.)

Már most higgyétek el nekem, hogy aki a sakkjátékban nem tudja felrakni a figurákat, az nem fog tudni játszani, ha pedig valaki nem képes sakkot mondani, az mattot sem tud adni. (...) S ha egyszer belegyakoroltuk magunkat, mily könnyen fogjuk ezt az isteni királyt megmattolni. Nem lesz képes kimenekülni kezünk közül, de nem is fog erre törekedni. A királynő ebben a játékban a legerősebben tudja őt támadni (...). Nincs olyan királynő, amely hamarabb készítené Őt a megadásra, mint az alázatosság. (TÚ 16. fejj. 106-107. old.)

Isten mentsen meg minket az Ő kinszenvedése által attól, hogy ilyen gondolatok merüljenek föl bennünk! Vagy hogy ilyenféleképpen töprengjünk, ha más elibénk helyeznek: nem vagyok-e én régebben a szerzetben, mint az a másik; nem vagyok-e idősebb; nem dolgoztam-e én többet? Ha ilyen gondolatunk támadna, azt azonnal el kell fojtanunk, mert ha a nővérek ilyenekkel foglalkoznak, vagy eszerint járnak el, az valóságos pestis, amiből igen nagy bajok származnak a kolostorban. (TÚ 12. fejj. 92. old.)

Szent Teréz írásaiban nem találunk az askézisről olyan módszeres ismertetést, mint Keresztes Szent Jánosnál az érzékek és a szellem aktív éjszakájának részletezését. Ugyanakkor a Szentanya, mielőtt tanácsokat adna leányainak az imáról, *A tökéletesség útjában* bemutatja azt a „légkört”, amelyben kibontakozik az Istennel való egyesülés. Mindezt kedvesen, kevésbé előkészítve mondja el úgy, ahogy éppen eszébe jut. Ez azonban ne tévesszen meg bennünket: az alapító ugyanolyan igényes, mint a „vada” doktora. Isten csak úgy tudja odaadni magát, a Király csak akkor hagyja a sakk-mattot, ha olyan szívet talál, amelyben semmit sem tagadnak meg tőle.

Teréz, aki kislánykorában azt tervezte, hogy az örök boldogságot a legegyszerűbb módon szerzi meg, s ezért a mórokhoz akart menni, *hogy levágják a fejét*, nem változtatta meg célkitűzését. A szerzetesi élet számára hívás, *hogy* mindent odaadjon. A teljes odaadás mindig egyet jelent az igazi halállal, csupán hosszabb ideig tart. Olvastuk könyvében: *Ti azért jöttetek ide, nővéreim, hogy meghaljatok Krisztusért.*

Talán meglep bennünket az a makacosság, amellyel három pontot akar aláhúzni. Igaz, már korábban is szólt a szegénységről *A tökéletesség útjában*. Néhány fejezettel később, az imával kapcsolatban majd *a lehető legerősebb eltökélt szándékról* és az állhatatosságról beszél. De ha közelebbről megnézzük, észrevesszük, hogy az itt idézett három pont szinte az egész emberi tapasztalatot felöleli. Az általa leírt felebaráti szeretet tiszta, érdektelen, önzéstől mentes. A kényelemről való lemondás, amely alázattal párosul, egyet jelent az önmagunktól való elszakadással, mind a test, mind a lélek területén. Végül meg kell jegyeznünk, hogy az alázat gyökerénél vágja el az évközpontúságot az Istennel való kapcsolatban. A terézi askézis tehát teljes és radikális.

Az idézett fejezetekből csupán néhány szakaszt emeltünk ki, s a bennük jelzett pontok talán a kor társadalmi-kulturális körülményeire jellemző sajátosságokat is hordoznak. A szülőktől, rokonoktól való elszakadás hangsúlyozása könnyen érthető egy erősen klerikális társadalomban, ahol mindenki úgy gondolta, joga van ellenőrizni szerzetbe lépett leányának vagy fiának a sorsát. Ugyanígy a rangkórság a híres „pundonor” is az arany század Spanyolországának egyik jellemzője volt. Ám ez a sajátos színezet nem akadályozza meg Terézt abban, *hogy a dolgok mélyére hatoljon*. Amennyiben a szerzetesi élet lényeges jellemzője, hogy a társadalom fogyatékoságaira hívja fel a figyelmet az evangélium nevében, azt mondhatjuk, hogy Szent Teréz igen pontosan jelölte meg a kritikus pontokat.

A baráti kapcsolatokat illetően Teréz realista. A lelki szeretetről rajzolt, idealizált portréja eszményi. Elismeri, hogy kezdetben keveredhet bele egy kis szenvedély és önzés. De kiemeljük a sajátos körülményekhez kötődő elvét is: egy tizenhárom vagy huszonegy főből álló közösségben a legtisztább érzelem sem vezethet oda, hogy a szerzetesek elkülönült párokat, még kevésbé, *hog*y klikkeket alkossanak. Minden nővérnek barátnőnek kell lenni, anélkül, hogy kapcsolataikban bárkit is kifejezetten előnyben részesítenének. Vegyük észre mennyire éleslátó ez a zárt, kis létszámú közegre érvényes magatartási szabály. Amitől itt Teréz közösségeit a jó működés érdekében inti, azt nem mulasztja el gyakorolni más, kedves barátaival, akár férfiak, akár nők. De csak kolostoron kívül!

A tökéletesség útja 4-16. fejezeteiben jó anyagot találunk a lelkiismeret-vizsgálathoz. Olvashatunk itt javaslatokat vagy ötleteket arra is, hogyan jutunk előbbre az Istennel való egyesülésben. Ha a Terézzel imában töltött napok célja valamiféle döntés meghozatala, igen hasznos lehet e fejezetek olvasása.

Némelyek ugyanakkor elcsüggedhetnek. Már mondtuk, hogy Teréz ugyanolyan radikális, mint Keresztes Szent János. Isten országa határozott embereket követel. Mindemellett talán kellemesen meglepődünk és bátorítóan hat majd ránk, amikor ezeken az oldalakon az alábbihoz hasonló állításokat találunk: *ha mi egészen Teremtőnk karjaiba vetjük magunkat és semmibe se vesszük a teremtményeket, akkor Ő Szent Felsege maga önti belénk az erényeket s ha azután mi megtesszük azt a keveset, ami tőlünk függ, akkor könnyű lesz megállnunk a helyünket: a rossz szellemek és a világ ellenében az Úr személyesen veszi föl a harcot érdeünkben.* (TÚ 8. fej. 75-76. old.) Teréz tudja, miről beszél. Persze az első lépéshez ezen az úton szükséges a *lehető legerősebb eltökélt szándék*. De amint az Úr meggyőződött szavaink komolyságáról, kezébe veszi a dolgokat. Így az elszakadás, ami az egyesülés előzetes feltétele, később az egyesülés gyümölcsevőé válik. Ördögi körbe kerültünk vagy szerzőnk logikai tévedésébe ütköztünk? Dehogya! Inkább az élet körforgása ez, ha mondhatjuk így, amit Teréz utánozhatatlan módon ír le: *Mert nagyon sokat ér, ha valaki már tapasztalta azt a bátorságot és gyöngédséget, amelyben az Úr ezen az úton részesíti az ember lelkét s ha látta, hogy tulajdonképpen Ő fedezi az útnak összes költségeit.* (TÚ 23. fej. 154. old.)

Mit vársz, kishitű lélek, miért nem határozod el magad te is az utazásra? Tudsz majd válaszolni a hívásra? Talán segít, ha magadévá teszed az Énekek énekéből merített liturgikus imát: *Vigyél magaddal, fussunk keneteid illatának nyomában.*

9. nap. A lehető legerősebb eltökélt szándék

Már most visszatérve azokhoz, akik ezt az utat választják s nem akarnak megállni, míg csak el nem érnek a végére s isznak az élet vizéből: ezeknek legelső sorban azt kötöm a lelkükre, hogy mindjárt a legelején a lehető legerősebb eltökélt szándékuk legyen folyton előrehaladni, amíg csak el nem érik a célt, történjék akármi, érje őket bármi; legyen bár sok szenvedés az osztályrészük; szólják meg őket mégannyian; akár legyen kilátásuk arra, hogy elérik a forrást, akár pedig le kelljen törniök a szenvedések súlya alatt és meghalniok útközben; akár kitarson a bátorságuk mindvégig, akár elfogyjon: egyszóval ki kell tartamok még akkor is, ha fejükre szakadna a világ. (TÚ 21. fej. 137-138. old.)

Képzeljük a dolgot úgy, mintha a mi lelkünk egy gyönyörű szép várkastély volna, egy darab gyémántból, vagy ragyogó kristályból faragva, benne pedig sok lakás, mint ahogy az égben is sok van. (BV 1. lakás 1. fej. 262. old.)

Amennyire én képes vagyok a dolgot megérteni, a lelki várkastély belsejébe csak egy kapu vezet s ez az imádság és az elmélkedés. (BV 1. lakás 1. fej. 266. old.)

(Állhatatosságra) van ám itt legnagyobb szükség, s ha ez megvan bennünk, nagyon sokat érhetünk el. Rettenetes ugyanis az a küzdelem, amely itt folyik a rossz szellem ellen; sokkal félelmetesebb és fájdalmasabb, mint az, amelyet az előbbi lelki lakásban kellett a léleknek megvívnia. (...) Itt állítja az ördög a lélek szeme elé a világi dolgoknak viperáit s úgy tünteti föl azok élvezetét, mintha örökké tartana; (...) barátai és rokonai szeretetét; egészségi állapotát, amelyet szerinte az önsanyargatás tönkre fog tenni (...) és mit tudom én, hány más ezerféle akadállyal ijesztgeti. (BV 2. lakás 1. fej. 283. old.)

A léleknek tehát valóban sokat kell itt szenvednie. Legtöbbet akkor, ha az ördög jellemet és erőt vesz benne észre s ennek alapján attól fél, hogy előbbre talál haladni. (BV 2. lakás 1. fej. 285. old.)

Mit mondjunk már most azoknak, akik Isten kegyelmének segítségével győztesen kerülnek ki ezekből a harcokból (...): „Beatus vir, qui timet Dominum” (Boldog ember, aki féli az Urat – Zsolt 111,1). (...) Biztosra veszem ugyanis, hogy ha egyszer ezeken túl van, az Úr mindig megadja neki a lelkiismeret nyugodtságát. (BV 3. lakás 1. fej. 291. old.)

Teréz *A belső várkastélyban* útjelzőkkel látja el számunkra azt az utat, amelyet ő bejárt. De úgy teszi ezt, hogy mindannyian magunkra ismerhetünk benne. Ez igaz még a legbelső lakásokban is. Az a tanítás, amelyet ezekkel kapcsolatban elmond, jól alkalmazható azokra is, akik még egyáltalán nincsenek ezen a fokon. Ahogy már *A tökéletesség útjában* is tette, arra buzdít, hogy vágjunk neki az Istennel való egyesülés útjának.

Számára ez az út az imádság. Az Istennel való kalandot úgy fogja fel, hogy az ember egyre mélyebbre hatol saját benső világába. A lélek egy kristály-kastély, amelynek középpontja felé haladva számos lakáson kell keresztülmennünk. A legbelsőben lakik a Király, aki megígérte, hogy hozzánk jön és nálunk fog lakni (vö. Jn 14,23). Az ördög azonban arra csábít, hogy önmagunk felszínén, azaz a kastélyon kívül éljünk. *Ahol a kincsed, ott a szíved is* (Mt 6,21). A világ szükséges, hasznos vagy felesleges dolgai ingerlik birtvágyunkat, és sokszor ártalmasak is. Szívünk kötődik hozzájuk és ettől valamiképpen szinte bennük élünk. Gondoljunk arra, mekkora helyet foglalhat el életünkben egy jogos vagy jogtalan – érzelem, egy szakmai

probléma vagy egy kívánt tárgy megszerzése. Teréz szerint a keresztény élet ezzel szemben kísérlet arra, hogy minden helyet a benső vendégnek tartsunk fenn: *Járj előttem* – mondja Isten Ábrahámnak (Ter 17,1). A lélek tehát arra kap meghívást, hogy fokozatosan behatoljon önmagába, míg végül állandóan azzal a vendéggel marad – ha Isten megadja neki –, aki a hetedik lakásban lakik.

Az imádság ekkor már kijelölt út, a kastély kapuja. Teréz azonban alig tesz különbséget az elmélkedés és az imaélet között. A bensőséges barátság – ahogyan már mondtuk ugyanúgy fejlődik a fazekak között, mint a rejtett zugokban. Persze ez a kölcsönös és egészen meghitt jelenlét a legintenzívebben az imádságban valósul meg, ami a kastély kapuja.

Teréz egész életében küzdött azért, hogy az egyszerű hívőnek joga legyen az imaülethez. Nem félt attól, hogy szembeszálljon kora „művelt embereivel”, akik összeráncolt szemöldökkel tekintettek e törekvésére, mert attól tartottak, hogy a kevésbé tanult embereknél, különösen a nőknél, eltévelyedéshez vezethet. Az a küzdelem, amelyet Teréz folytat az imaéletért – beleértve akár annak legmagasabb fokát is, ha Isten meg akarja adni –, nem más, mint annak hirdetése, hogy minden megkereszteltnek joga van a kegyelmi élet egészének fejlesztéséhez.

Ennek érdekében nem szabad fukarkodni az eszközökkel. Teréz egész energiáját felismerjük ebben a *lehető legerősebb eltökélt szándékban*, hogy nekivágjon a tökéletesség útjának. Állhatatosan meg kell maradnunk az imaélet útján. Össze kell szednünk magunkat, amikor csökken az energia. Hűségesen ki kell tartanunk, amikor az első elégedettség megszűnése után szórakozottak, üresek vagyunk, és az az érzésünk, hogy az időnkét vesztegetjük. Ahogy Teréz idejében a „művelt emberek” tiltásai, manapság azok a közhelyek éreztetik ilyenkor erejüket, amelyek az ima cselekvésgátló szerepét hangoztatják, mert a valóságból való menekülésnek tekintik. A Szentanya kifogásolta kora ellenvetéseit. Napjainkban is szerkeszthetnénk egy ennek megfelelő „litániát”. Fontos ilyenkor egy tapasztalt lelkivezető támogatása, hogy segítsen a megkülönböztetésben és a helyes irány megőrzésében. A világ fejedelme ugyanis tudja, hogyan kell felvenni a világosság angyalának álarcát és a kísértést a jó színében feltüntetni. Teréz még emlékszik rá, hogy fiatalkorában egészen odáig jutott, hogy az alázatosságra hivatkozva elhagyta az imádságot.

A rossz szelleme annál is ádázabb, mivel tudja, hogy ha elindultunk ezen az úton, nem járunk rajta egyedül. Egy lélek, aki felemelkedik, felemeli az egész világot. Némelyek arra hivatottak, hogy sok más lelket is maguk után vonjanak, s számukra a kísértő a legszörnyűbb támadásokat tartogatja. A második lakás a lelki harcokat írja le röviden. Teréz, akinek apja és testvére is katona volt, az egész, számára ismerős, háborús szókinccset felvonultatja itt. Nem vethetjük szemére, hogy szirupossá tette volna a bemutatást. Azok az oldalak, amelyeken erről beszél, megfelelnek Keresztes Szent János *A Kármel hegy útja* című műve hasonló részeinek. Mégsem hiányzik belőlük a szükséges bátorítás.

Azt is bizonyítják, hogy ha hosszabb ideig el is húzódnak ezek az erőfeszítések, meglesz az eredményük. A harmadik lakásban Teréz leírja azt a lelket, aki állhatatossággal jó szokásokra tett szert. Az imádság nem kérdéses többé, egyszerűvé vált, inkább szeretet, mintsem megfontolások töltik ki. Maga az élet is erényes lett, már nem kell szándékosan elkövetett súlyos vagy bocsánatos bűntől tartani, a jó szokások gyökeret vertek. A lélek hálát adhat, hogy elérkezett ide. *Boldog ember, aki féli az Urat*.

Pedig csak ekkor kezdődik igazán a java. Ez az erőfeszítés ugyanis, bár bizonyára Isten kegyelmével tettük, mégiscsak korlátozott, elszórtan felbukkanó emberi próbálkozás marad. Elég egy nagyobb próbatétel fuvallata – Teréz ad rá néhány példát –, hogy a nagy nehezen felhúzott épület törekenysége megmutatkozzék. Mi hiányzik hát?

Az, hogy maga az Úr vegye kezébe a dolgot. Lisieux-i Szent Teréz zseniális hasonlata világítja meg mélyebben a gondolatot. A kisgyerek – mondja Teréz – a lépcső alján áll, szeretné utolérni mamáját, aki már fenn van. Nem elég nagy ahhoz, hogy az első lépcsőfokot megtegye. Felemeli pici lábát, és megpróbál felmenni. De túl kicsi, mozdulata sem megfelelő.

Ha hamar abbahagyja a kísérletezést, mamája azt gondolja majd, hogy jól érzi magát odalenn és otthagya. De ha tovább próbálja a mozdulatot, a mama megéri, karjába kapja és felviszi a lépcsőn.

Urunk, te csupán az állhatatosság jelét várod tőlünk. Ha el tudjuk juttatni hozzád, eljön a pillanat, amikor kezedbe veszed a dolgokat. Akkor, amikor jónak ítéled: az első vagy a tizenegyedik órában, ez a te titkod. De eljössz. S akkor már nem a magunk emberi elgondolásai irányítanak majd minket, hanem a Te szándékaid. Tevékenységünk az imában és a hétköznapi teendőkben egyaránt kézjegyedre hordozza majd. Lisieux-i Teréz a mama karjában megtett lépcsőről beszél. Avilai Teréz a szemlélődés vizéről. Mindegy, milyen a hasonlat, ha jól szemlélteti a dolgot! Uram, adj nekem ebből a vízből! S add meg hozzá a szükséges eltökéltséget, hogy megértessem veled: tényleg akarom!

10. nap. A két medence

Ha jól tudom, ott hagytam el, hogy szívbeli vigasztalásokba sokszor belekeverednek a mi szenvedélyeink (...). Ellenben, amit én szellemi örömnak mondok (más alkalommal „nyugalom imájá”-nak neveztem), az egészen más dolog (...).

Hogy jobban megértsük ezeket a dolgokat, képzeljünk el két kutat s mindegyik előtt egy-egy vízzel telt medencét. Valahányszor ugyanis lelki dolgokat akarok megmagyarázni, a magam együgyűségében nem találok hasonlatokra alkalmasabb dolgot a víznél. (...)

Az a két medence, amelyről beszélni kezdtem különbözőképpen telik meg vízzel. Az egyiknek vize messziről jön, s úgy van mesterségesen odavezetve, boltíves csatornán. A másikat ellenben ott helyben táplálja egy forrás, s megtölti minden csobogás vagy más egyéb zaj nélkül. A forrás bővizű, úgy hogy ha a medence színig telt, túlárad és tekintélyes patak ömlik ki belőle. Itt tehát nincs szükséges mesterséges vízvezetékre vagy boltíves csatornára: a víz anélkül is ömlik szüntelenül.

A két medence vize között nagy a különbség. Az, amely a boltíves csatornán jön, a szívbeli vigasztalásokat jelképezi. Ezek ugyanis az elmélkedés gyümölcsei (...). Ellenben a másik medence magából a forrásból, ez esetben magából Istentől kapja vizét. Ha tehát Ő Szent Felségének úgy tetszik, hogy valami természetfölötti kegyelemben részesítsen bennünket, a legnagyobb nyugalomban, szép csendesen és gyöngéden bugyogtatja ezt a vizet lelkünk mélyéből. (BV 4. lakás 2. fej. 316-317. old.)

Ígéremhez híven, meg akarom most magyarázni, hogy mi a különbség az imából merített szívbeli vigasztalások és a szellemi örömszolgálat között. Én úgy fogom fel a dolgot, hogy szívbeli vigasztalásoknak nevezhetjük azokat a kellemes érzéseket, amelyeket mi magunk szerzünk meg magunknak az elmélkedés vagy az ajakima folyamán; szóval ezek a mi természetes tehetségünknek gyümölcsei. Igaz ugyan, hogy végelemzésben ezekre is az Úr segít rá bennünket (...), de azért közvetlenül mégis a mi erényes cselekedetünkől származnak s a mi fáradságunknak eredményei, s így van is okunk annak örülni, hogy oly jól használtuk fel erőnket. Ha azonban közelebről vesszük szemügyre, észrevesszük, hogy hasonló élvezetünk gyakran van tisztán földi dolgokban is; például, ha egészen váratlanul nagy örökség száll reánk; (...) vagy például, ha valaki férjéről, testvéréről vagy fiáról azt hallotta, hogy meghalt s egyszerre csak jó egészségben látja maga előtt. (BV 4. lakás 1. fej. 308-309. old.)

Ellenben a szellemi örömszolgálat Istentől erednek, s a mi természetünk csupán befogadja őket s úgy élvezzi, mint az előbbieket, csak hogy sokkal nagyobb fokban. (...)

Most jut eszembe az a zsoltár, (...) amelynek egyik verse így hangzik: Cum dilatasti cor meum (Hiszen szívemet kitágítottad Zsolt 118,32). (BV 4. lakás 1. fej. 309. old.)

Éppen most, mialatt e sorokat írom, jutott eszembe az, amit a próféta abban az idézett versben mond: Dilatasti cor meum. Ő tehát azt állítja, hogy az Úr kitágította a szívét. Nekem ellenben úgy látszik, hogy ez a dolog nem ered a

szívből hanem valami más, sokkal beljebb s mélyebben fekvő helyről, azt hiszem a lélek mélyéből. (BV 4. lakás 2. fejj. 318. old.)

Ahogy mondjuk, most már abban a szakaszban vagyunk, amikor maga a Szentlélek veszi kezébe a dolgokat. Átalakítja imádságunkat, cselekvésünket, életmódunkat.

Mert értsük meg jól: amikor komolyan eltökéltük, hogy az imaélet útjára lépünk, egyfajta „vállalkozásba” fogunk, amit ugyan az Úrért, az ő dicsőségére és a kegyelem közreműködésével folytatunk, mégiscsak ugyanolyan emberi módon fogunk kezelni, mint bármilyen más ügyet. Kitűzünk magunk elé bizonyos pontokat az imarendet és a szentségi életet illetően, megvizsgáljuk gyengéinket, lelkivezetőt keresünk. Próbálkozásokon és tévedéseken keresztül haladunk előre, megőrizzük azt, ami jó eredményre vezet, megelégedéssel nyugtázzuk az elért sikereket. Ez így van jól, és nem is lehet másképp addig, amíg maga Isten be nem avatkozik. Az egész dolog azonban emberi módon működik, nem jobban és nem rosszabbul, mint bármilyen más vállalkozás.

Ha viszont Istennek úgy tetszik, hogy bevezessen bennünket a természetfeletti szemlélődésbe, azért hogy isteni módon imádkozunk és cselekedjünk vagy legalábbis úgy, hogy az magán hordozza Isten jegyét, a dolgok másképp fognak történni. Keresztes Szent János az alkalmazkodás hatásait úgy írja le, hogy a lélek egyfajta úrt érez az imában. Ez az *érzékek passzív éjszakája*, amelynek ismertetőjegyeit is leírja Szent János, és megmagyarázza, hogy miért szükséges.

Teréz csak arról tud tanúskodni, ami vele történt. Ezért leír nekünk bizonyos hatásokat, amelyeket a lélek érez, s amelyekben jól láthatók annak az isteni hatásnak a jegyei, amely az emberi lelket, hogy úgy mondjuk, működésbe hozza.

Beszél nekünk a „gustos”-ról, azaz azokról az örömről, amelyeket Isten ad nekünk; lényünk legmélyéből törnek fel és *később mindent betöltenek*. Mindegyik a maga módján: izgalmas lehet a megállapítás, hogy amikor Szent Ignác két elég rejtélyes sorban ok *nélküli vigasztalásról* beszél (330. szabály), akkor Teréz több oldalon keresztül fejtegeti a két medence összehasonlítását! Leírja nekünk a nyugalmi imát is, és annak azt a változatát, amelyet a természetfeletti összeszedettség imájának nevezünk.

Ne csüggedjünk el a „természetfelettinek” nevezett, elsőrendű kegyelmek leírásának olvastán. Igaz, kívül esnek az emberi erőfeszítés körén, és nincs recept arra, hogy hogyan juthatunk el ide, de egybevágnak sok keresztény ember tapasztalatával, olyanokéval, akiknek talán megszilárdult a buzgalmuk, vagy olyanokéval, akiket Isten a megtérésre készít elő. Sokan tanúsíthatnák, hogy egy lelkigyakorlat során például öröm árasztotta el őket annak tudatára, hogy Isten nyomorúságuk ellenére szereti őket. Erre hirtelen, látható ok nélkül ébredtek rá és békét, bizalmat, nagylelkűséget adott nekik. Mások azt tapasztalták, hogy imádságuk során erőfeszítés nélkül édes összeszedettségre jutottak, *tekintetükkel a benső Vendég felé fordulva*. E tapasztalat boldoggá tette őket és naiv bizalommal talán azt gondolták, hogy végre tudnak imádkozni. Micsoda tévedés! A következő találkozáskor a szokásos nehézkességet tapasztalták. Az előbbi kegyelmi állapotot ellenszolgáltatás nélkül, ajándékba kapták.

Ezek Isten első közeledései; át akarja alakítani társát, és olyan benső barátságra akarja elvezetni, amely az ő szintjén van, ha mondhatjuk így. Az Úrral való kapcsolat mindig hitben zajlik, de valamiképpen isteni íze van. Amikor lelkivilágunkban megtapasztalunk valamit, ami nem a miénk, hanem Istené, megadatik nekünk, hogy megízleljük, mily édes az Úr (vö. Zsolt 33,9).

Teréz a negyedik lakásban csak arra szorítkozik, hogy a nyugalmi imáról és a „gustos”-ról beszéljen. Talán megengedhető, hogy tanítását kiterjesszük más, hasonló jellegű, az imában vagy az élet egyéb körülményei között előforduló tapasztalatokra. Valószínűleg most kell megemlítenünk a Szentírás gyakran olvasott szavait, egy evangéliumi jelenet részleteit, amelyek nagyon ismerősek, de egyszerűen csak rendkívüli megvilágításba kerülnek. Olyan, mintha

először fedeznék fel őket és személyesen nekünk szólnának. Tudjuk, hogy többé nem felejtjük el, mostantól lelki személyiségünk részét képezik. Ezek is, mint a Szent Teréz által leírt imaformák, világosságot adnak, és a Lélek gyümölcseit hozzák: *szeretet, öröm, béke, türelem, kedvesség, jószág, hűség, szelídség, önmegtartóztatás* (Gal 5,22).

Mindeddig csak Isten jóízű ismeretének kegyelmeiről volt szó. Vannak mások, amelyek inkább a cselekvés területéhez tartoznak. Azt mondják például, hogy Páli Szent Vincéhez nem álltak közel a természetfeletti imaformák. Bárhogya is volt, az a lendület, amely arra ösztönözte, hogy átvegye egy gályarab vasait, a természetfeletti összeszedettség imájának felel meg a gyakorlat területén! Ebben is az isteni működés jelenik meg. Ugyanezt mondhatnánk azokról a fontos és bátor döntéseinkről, amelyeket békében hoztunk meg és amelyeknek tárgya megmutatja, hogy tőlünk erednek ugyan, mégis mélyebbről fakadnak, mint mi magunk. Vagy például a szent óvatosságról, amely által az ember világosan lát és biztonsággal eligazodik egy bonyolult ügyben. Ha utólag visszaemlékezünk ezekre a tapasztalatokra (csak utólag, mert veszélyes volna azt hinnünk, hogy „egyesben hallgatjuk” a Szentlelket), óhatatlanul arra gondolhatunk, hogy jónéhány ilyenfajta kegyelmet is kaptunk ingyenesen. Ezeket a teológusok az erősség vagy a jótanács adományának nevezik. Ezek is az isteni befolyás megnyilvánulásai, amelynek az Úr mestere, s akkor rendelkezik vele, amikor akar, azt részesíti benne, akit akar, s oly módon, ahogyan akarja.

Uram, adj nekem ebből a vízből! – mondja Szent Teréz. Itt is korlátozott, szórványos, de annál értékesebb ajándékról van szó. Nem abban áll a szentség, hogy ez az ajándék milyen formát ölt. Ha megadod Urunk ezeket a természetfeletti kegyelmeket, azt szolgálod, szolgáló javára teszed; megtéréséhez, fejlődéséhez vagy ahhoz a küldetéshez adod, amelyre rendelted őt. Ahogyan Teréz mondja, fenntartod magadnak a jogot, hogy esetleg semmit se adj ebben a világban, azért, hogy még jobban betölthess barátodat, amikor majd a másik világban találkozol vele. De azt is tudom, hogy nincs kedvesebb vágyad, mint odaadni, megízleltetni magadat; *az a gyönyörűséged, hogy az emberek fiaival legyél, s szeretnéd ezeket az örömeket megosztani barátoddal.*

Uram, ha akarod, adj nekem ebből a vízből, amely kiáradó Lelked, legalább néhány cseppet. Mert *rendelkezéseid útján akarok haladni, hiszen szívemet kitágítottad* (Zsolt 118,32). S amikor majd megtanultam, hogyan ismerjem fel az életemben átvonulásaidat, még szomszárabb leszek, és azt is látni akarom, ahogy a vízsugaracska áradattá válik.

11. nap. A selyemhernyó

Valószínűleg hallottatok már arról, hogy mily csodálatos módon jön létre a selyem. – Igazában csupán az Úristen képes ilyesmit létrehozni és csupán az Ő végtelen elméjében születhetik meg ilyen bájos gondolat! – Egy petéből, amely olyanféle, mint egy apró borsszem. (...) Midőn kitavasodik s a szederfa lombot hajt, ez a pete – amely addig, amíg nincs miből táplálkoznia, halott – életre kel. A hernyók szederfalevéllal táplálkoznak s mikor már megnőttek, néhány ágat tesznek közübük, amelyeken azután kis szájukkal fonják a selymet, önmagukból véve hozzá az anyagot. Így azután nagyon csinos gubókat hoznak létre, amelyekbe bezárják önmagukat s ezzel vége van a nagy és csúnya hernyónak, mert a gubóból szép fehér lepke bújik elő. (BV 5. lakás 2. fejj. 342-343. old.)

Amint (...) ez a kis hernyó megnőtt, elkezd fogni a selymet s építi a házát, melyben meg kell halnia. Ez a ház – s ezt akartam itt megértetni – Krisztus Urunk. Valahol olvastam vagy hallottam, hogy a mi életünk el van rejtve Krisztusban, vagy Istenben, ami egyre megy, (Kol 3,3) vagy pedig, hogy a mi életünk Krisztus (Fil 1,21). (BV 5. lakás 2. fejj. 342. old.)

Rajta tehát, leányaim, munkára fel, szőjjük ezt a mi gubónkat; adjuk oda önszeretetünket, akaratunkat, a földi dolgokhoz való ragaszkodásunkat és gyakoroljuk szorgalmasan az önsanyargatást, az elmélkedést, az engedelmisséget s a többit; hiszen jól tudjátok, mi mindenre van szükség. Tegyük meg mindent, amint legjobban tudjuk, s amint tenni tanultuk. Haljon meg, pusztuljon el az a hernyó aminthogy illik is meghalnia, ha egyszer betöltötte rendeltetését – s meglátjátok, hogyan látjuk majd meg Istent; úgy merülünk bele az Ő nagyságába, mint ez a hernyócska az ő gubójába. Értsétek meg: mikor azt mondom, hogy meglátjuk Istent, abban az értelemben mondom, amint az ebben az egyesülésben történik. (BV 5. lakás 2. fejj. 343-344. old.)

Ó végtelen Istenem! s milyenné alakul át az a lélek csupán azért, mert egy kis ideig – nézetem szerint ez az állapot sohasem tart még egy félóráig sem – egyesülve volt Isten nagyságával! Nem túlzok, mikor azt mondom, hogy nem ismer önmagára. Mert amennyire különbözik a csúf hernyó a fehér pillangótól: ugyanez a különbség van meg itt is. Nem érti, hogy miképpen érdemelte meg ezt a nagy boldogságot. (BV 5. lakás 2. fejj. 344. old.)

A selyemhernyó a sakkjátékkal, a két medencével és a kastéllyal együtt Szent Teréz híres példázatai közé tartozik. Gondosan figyelmeztet bennünket, *hogy* az általa itt leírt ima elég ritka kegyelem. Míg a természetes szemlélődés „gustus”-a, amiről a negyedik lakásban írt, viszonylag gyakori tapasztalat, itt olyan imaformával találkozunk – az egyesülés imájával –, amelynek lényege, hogy a lélek megmerül Istenben, tevékenysége rövidebb-hosszabb időre fel van függesztve, éppen ezért elveszti önmagáról, környezetéről s az időről való fogalmát. Röviden az egyesülés imája eredendően önkívületi jellegű, még ha ez nem is mutatkozik meg mindig. Megértjük hát, hogy akinek egyszer része volt benne, annak az a benyomása, mintha egy szakadékba zuhant volna, ahonnan aztán újjászületve került ki.

Teréz azonban gondosan felhívja a figyelmünket, hogy ez a fajta halál, amelyet Isten idéz elő a lélekben, beleilleszkedik a vezeklésre való egyetemes meghívás vonalába. Hiszen minden

keresztényre érvényes, hogy meg kell tagadnia saját magát és akaratát, hogy befogadhassa Isten szeretetét. Nagyon fontos ez a megjegyzés, be fogjuk látni a későbbiekben.

Jegyezzük meg azt is, hogy Teréz, miután leírta ezt az imaformát, mindenekelőtt azt hangsúlyozta, milyen hatásokkal jár együtt. A lélek nem ismer többé magára. Olyan mint a pillangó a selyemhernyóhoz viszonyítva: arra teremtett, hogy Isten világában repdesse, és már nem találja helyét itt a földön, mert semmi sem elégíti ki. Az ő világa ezentúl Istené. Teréznek nem volt Bibliája, csak az ima órák révén vagy idézetekből ismerte, s felrémlik neki a mondat – nem tudva, *hogy Szent Páltól való* ; hogy életünk el van rejtve Krisztusban, és hogy számunkra az élet Krisztus. Tudja, hogy már mindenre képes abban, aki neki erőt ad (vö. Fil 4,13). Az egyesülésnek ez az imája teszi ragyogóvá a szentséget: az apostolokét, Xavéri Szent Ferencét, az arsi plébánosét; ez adja a vértanúk erejét, az egyházdoktorok bölcsességét, a szüzek alázatát.

Ám szükségszerűen felvetődik bennünk egy kérdés. Mi értelme ezeknek a kiemelkedő kegyelmeknek az átlag keresztény számára? Nem elbizakodottság-e, ha ilyenekre vágyunk? Ugyanakkor azt mondani, hogy semmi közünk hozzá, nem jelenti-e azt, hogy túl gyorsan lezárjuk a kérdést? Isten ugyanis nem ad kegyelmeket ok nélkül.

Teréz válasza zseniális. Az egyesülés önkívületi imája, amelyben ő hosszú ideig részesült, szemében csupán kiváltságos, lerövidített út a cél eléréséhez. Hallgassuk mit mond erről: *De mivel annyira előnyös bejutnunk, jó lesz talán erre vonatkozólag reményt nyújtani azoknak is, akiknek az Úr nem juttat rendkívüli kegyelmeket. Az Úr jóságából ugyanis az igazi egyesülés nagyon könnyen elérhető, ha igyekszünk teljesen lemondani saját akaratunkról s azt mindenben azonosítjuk Istenével.* (BV 5. lakás 3. fej. 350. old.) Ezután hozzáteszi: *Ez az az egyesülés, amely után egész életemben vágyódtam; ez az, amelyért folyton imádkoztam az Úrhoz: ez a legvilágosabb és legbiztosabb* (uo. 353. old.).

Értsük meg jól, miről van szó. A keresztény tökéletesség lényege – Teréz számos hangnemben elismétli ezt – nem az, hogy sokat gondolkozzunk, hanem, hogy nagyon szeressünk. Mindannyian ismerjük azt az anekdotát, amely Gonzága Szent Alajos „fioretti”-jéből való. Arról beszélgettek két társával, hogy mit tennének, ha haladéktalanul meg kellene jelenniük az Úr előtt. Az egyik azt felelte, meggyónna, a másik azt, hogy a kápolnába menne. „Nos hát – felelte a szent – én tovább labdáznék, mert ebben a pillanatban ezt kéri tőlem az Úr.” Minden pillanatban igent mondani Isten akaratára, szeretettel vállalni azt a helyzetet, amiben vagyunk, ebben foglalható össze a törvény és a próféták! Erre az egyesülésre vágyott, ezt kereste Teréz egész életében.

Biztos, *hogy* nagyon nehéz állandóan csatlakozni az Úr akaratához. Egyszer sikerül, máskor elesünk. Egy egész élet sem túl sok ennek gyakorlására. Bárcsak az utolsó pillanatban éppen a teljes, tökéletes odaadás állapotában lennénk. Ez közös reménységünk. Mindemellet az Úr annak, akinek akarja, megadja az egyesülés imáját, amely rendkívül rövid úton az akarat állandó egyesüléséhez vezet. De nem ez a lerövidített út a szentség. Ez csupán olyan megközelítési mód, amelyet Isten általában azoknak ajándékoz, akiket kivételes küldetésre szán az egyházban.

Ezért érdekes számunkra Teréz e tanítása. Az egyesülés imájával járó hatások leírása ne féltékenységet váltson ki bennünk, inkább gyújtsa lángra szeretetünket, és tegyen minket nagylelkűbbé az Úr rendelkezéseinek útján.

Kijelentem, Uram: az az osztályrészem hogy engedelmeskedjem szavadnak. (Zsolt 118,5)

Urunk, ebben az értelemben tesszük magunkává szent ed tanítását:

Tőlünk az Úr csak két dolgot kíván: azt, hogy szeressük Ő Szent Felségét és szeressük embertársunkat. Ezt a kettőt kell megvalósítanunk (...). Arra vonatkozólag, vajon megtartjuk-e ezt a két parancsolatot, nézetem szerint a legbiztosabb jel az, ha teljesítjük a felebaráti szeretet kötelmeit. (...) Legyetek meggyőződve, hogy minél jobban haladtok előre ez utóbbiban, annál jobban fogtok haladni az Isten iránti szeretetben is. Ő Szent Felsége ugyanis annyira szeret bennünket, hogy jutalmul felebaráti szeretetünkért ezerféle úton-módon fogja megnövelni azt a szeretetet, amellyel neki tartozunk. Eziránt nincs semmi kétségem. (BV 5. lakás 3. fej. 354. old.)

Bár nekünk se volna kétségünk felőle, Urunk!

12. nap. Márta és Mária

Higgyétek el nekem, hogy Máriának és Mártának mindig együtt kell lenniük, mert csak így fogadhatják és láthatják állandó vendégül az Urat; különben micsoda vendéglátás is volna az, ha nem adnának neki enni? Már pedig hogyan adhatna neki enni Mária, mikor a lábánál ül, ha nővére nem dolgoznék? Eledelül pedig abbeli törekvésünket kell neki feltáalnunk, hogy lelkeket igyekszünk számára megnyerni, akik azután üdvözülve örökre dicsőítsék őt.

Két dolgot vethettek itt az ellen, amit mondtam. Az egyik az Úr kijelentése, amely szerint Mária a jobbik részt választotta (Lk 10,42). Erre én azt mondom, hogy ő már előbb elvégezte Márta dolgát, midőn megmosta az Úr lábát és megtörölgette a hajával (Lk 7,35-39). Vagy azt hiszitek talán, hogy ez olyan csekélység volt részéről? Hogy egy úrileány, mint ő, úgy végigmenjen az utcákon (...), bemenjen egy vadidegen házba s azután elviselje a farizeusoknak rossznyelvű megjegyzését s ki tudja, mennyi más sértést? Mert hiszen mekkora feltűnést kelthetett a városban, hogy egy olyan nő, mint ő, annyira megváltozott; de meg azután ez a gonosz nép gyűlölte is az Úr Jézust és rossz szemmel nézte, hogy Mária Magdolna barátságot tart vele; úgy érezte tehát ez utóbbival nem-tetszését, hogy felhányta neki előbbi életét és szenteskedőnek kiáltotta ki. (...) Hiszen még ma is így bánnak egyes személyekkel, akik távolról sem oly közismertek: mi lehetett még akkor? Biztosítlak nővéreim, hogy a jobbik részt csak akkor kapta meg, mikor már sok szenvedést és sanyarúságot viselt el. Hiszen magában véve már az is elviselhetetlen szenvedés lehetett rá nézve, hogy látnia kellett, mennyire gyűlölik Mesterét! Hát még mindaz, amit nem sokkal utóbb, az Úr halála alkalmával kellett elviselnie! Meg vagyok arról győződve, hogy ha nem szenvedett vértanúhalált, az azért történt, mert az Úr keresztje alatt kiállotta annak kínjait. Hát még életének későbbi évei, mikor nélküle kellett meglennie: mily rettenetes gyötrelém volt az, láthatjuk mindebből, hogy nem mindig ült ám az Úr lábánál s nem mindig élvezte a szemlélődés szellemi örömeit. (BV 7. lakás 4. fej. 480-481. old.)

Teréz olvasata Mária Magdolna életéről személyes jellegű. Először is nem használt modern szövegkritikai tanulmányokat, és Magdolna alakját azonosítja a liturgia Magdolnájával, azaz egyszerre látja benne a bűnös Betániai Máriát, Márta és Lázár testvérét és Magdalai Máriát. E problémának egyébként nincs nagy jelentősége a lelki élet szempontjából. „Lex orandi, lex credendi”, a liturgia a hit és az ima mestere. Azután pedig, és főként ez a fontos, Magdolna maga Teréz. Magdolna a vetélytársa és a példaképe. Teréz, aki teljességgel, azt is mondhatnánk örömmel vállalja nőiességét, magára ismer Magdolna magatartásában és tetteiben, amint a Megváltóhoz egész lényével, tehát az érzékek világával is közeledik. Mondják, *hogy példaképe iránti szeretete nem volt mentes némi féltékenységtől sem, amíg azt nem hallotta az Úrtól: Ez volt az én barátnőm, amíg a Földön éltem, most pedig, hogy az égben lakom, te vagy az.* (IK 1572. július 22. XXXII. 485. old.)

Teréz tudatában volt nyomorúságának, s tökéletesen magára ismert a bocsánatért könyörgő bűnös nőben. Az üzenet után vágyakozó szemlélődőnek azonban nem volt nehéz belátnia, hogy az a jobbik rész, ha a Mester lábainál ülhet és szavait hallgathatja. Ugyanakkor egyáltalán nem veti meg Mártát – a szövegek ezt jól bizonyítják – sőt, Magdolnát azzal igazolja, hogy ő már előzőleg teljesítette Márta feladatát. Teréz annyira Magdolnává vált, hogy útját a saját életében

tapasztalt nehézségek alapján magyarázza. A farizeusok vagy Magdolna honfitársai bizonyára soha nem mondták róla, hogy szenteskedik. Tudjuk viszont, hogy Terézről elhangzottak ilyen kijelentések Avilában, amikor misztikus tapasztalatai szóbeszéd tárgyává tették.

Teréz számára meghatározó evangéliumi jelenet Jézus és Magdolna találkozása Húsvét reggel a kertben (Jn 20,11-18). Magdolnának azt mondja az Úr: *Engedj!... menj el testvéreimhez és vidd nekik hírt.* Nem hiszem, hogy nagyot lépünk előre, ha azt állítjuk, hogy ez a jelenet erős hatást gyakorolt szentünkre abban a két-három évben (1569-1572), amely a hetedik lakásba való belépést és lelki házasságának kegyelmét megelőzte. 1571-ben feljegyzik: *Az a halál utáni nagy vágyódás és epedés megszűnt nálam, különösen Szent Mária Magdolna ünnepe óta, amikor elhatároztam, hogy ezentúl szívesen akarok élni, azért, hogy Istennek sok szolgálatot tehessek. Csak igen ritkán jelentkezik. Ellenben azt a vágyat, hogy Istent láthassam, bármennyire küzdök is ellene, nem tudom elfojtani.* (IK 1571. XXI. 478. old.)

Ez a vágy megszűnik, vagy legalábbis végleg elcsendesedik az 1572. november 18-i kegyelem után, amikor az Úr jegyese lesz és hallja, hogy semmi sem választhatja el tőle, Jézustól (vö. Róm 8,35), hogy mostantól az Úr dolgaival kell foglalkoznia, míg Jézus foglalkozik az ő ügyeivel (vö. BV 7. lakás 2. fejjel. 459. old.).

Magdolnához hasonlóan Teréz is hallotta a hívást: *Engedj!... menj el testvéreimhez és vidd nekik hírt... Hirdesd nekik a Húsvét örömét, még ha ellentmondásba ütközik is.* „Zavarodott beszéd” – mondták már az apostolok is a szent asszonyok elbeszéléseinek hallatán (vö. Lk 24,22). Teréz is találkozik majd ellenállással, küzdelmekkel, amelyek 1575-1580-ban érik el a csúcst. A conquistadorok nővére azonban felkészült rá. Minden hátsó gondolat nélkül adja át magát az Úr művének.

Az 1572. novemberi kegyelem után még tíz esztendeig él, intenzív tevékenységben. A munkák révén Márta lesz, ugyanakkor sohasem felejt el, hogy Mária maradjon. Semmilyen feladat nem tudná már eltéríteni a benső Vendég társaságától. Semmilyen betegség sem: mindenféle testi bajai vannak, esténként hány. A szenvedésnek azonban nincs hatalma rajta. Ahogyan egyébként semmiféle vonzalomnak sincs: *mindenkinek mindene* (vö. 1Kor 9,22); minden nap hajnali kettőig leveleket ír, s a Gracian atyának vagy Szent Józsefről nevezett Mária-nak szóló soraiban szabad folyást engedhet szíve gyengédségének, amely már csak Jézusé, Uráé és Mesteréé. A Rend reformja körüli leghevesebb viták sem változtatnak összeszedettségén: *A belső várkastély*, amit élete talán legdrámaibb időszakában írt, csak békét és derűt sugároz.

Ez a mű arról is tanúskodik, mennyire árnyalt és szilárd lett tanítása. Megérti, hogy az Istennel való egyesülés csúcsa nem az, hogy nyugalmas magányra rendezkedjünk be, bármennyire kitöltenék is azt az Úrra irányuló gondolataink, hanem *hogyan* elfogadjuk azt is, ha oda kell mennünk, ahova nem akarunk (vö. Jn 21,18).

Csakhogya szeretetnek nehéz körülmények között kell érvényesülnie, leányaim! Nem a magányos zugokban, hanem az alkalmak kellős közepén. S higgyétek el nekem, hogy bár itt több hiba fordul elő, s talán némi kis sérelem is esik a lelken, összehasonlíthatatlanul nagyobb a lelki hasznunk. Jegyezzük meg azonban jól, hogy én csupán arról az esetről beszélek, amikor engedelmségből tesszük ki magunkat az alkalmaknak, mert máskülönben megint csak azt kellene mondanom, hogy jobb nekünk a magány. (...) Mert hiszen a magábavonult ember, akármilyen szentnek gondolja is magát, nem tudja, és nem is tudhatja, vajon megvan-e benne a türelem és az alázatosság erénye. Hogyan lehetünk például biztosak valamely ember hősiességéről, aki még sohasem látott csatát? (AK 5. fejjel. 52. old.)

Uram, néha biztosan én is kívántam Mária részét. Szándékom egyenes volt, de talán nem egészen mentes attól a be nem vallott vágytól, hogy szabad legyek minden gondtól, minden aggodalomtól. Add meg nekem, hogy csak azt akarjam, amit te akarsz, és *hog*y se Márta, se Mária ne hiányozzon belőlem, akármilyen szegény is a szívem.

*Adj nekem gazdagságot vagy szegénységet,
Adj nekem vigasztalást vagy
szomorúságot.*

(...)

*Ha pihenésemet akard,
szeretetből pihenni akarok.
Ha úgy rendeled, hogy dolgozzam,
munka közben akarok meghalni.*

*Igen, Uram
mit akarsz tenni velem?
Csak mondd meg hol,
hogyan és mikor.*

13. nap. Franciaország bajai

Ézidőtájt hallottam Franciaország bajairól, s arról, hogy mily rettenetes pusztítást okoznak benne a lutheránusok s hogy mennyire terjed ez a szerencsétlen felekezet. Emiatt sokat szenvedtem és sokat sírtam az Úr színe előtt, és – mintha csak nekem is lehetne beleszólásom a dologba – könyörögtem neki, szüntesse meg ezt a nagy csapást. Úgy éreztem, hogy kész volnék ezerszer odaadni életemet egyetlenegy lélekért is, amely ott vesztébe rohan. (...)

Elhatároztam, hogy megteszem azt a csekélységet, ami tőlem telik, tudniillik, hogy a legtökéletesebb módon követem az evangéliumi tanácsokat és ugyanígy megtartatom azokat e kolostor csekély számú lakóival is. (TÚ 1. fejr. 35-36. old.)

Négy esztendő, vagy talán valamivel több is múlt el ily módon, mikor véletlenül hozzám jött látogatóba egy Ferenc-rendi szerzetes, egy bizonyos Maldonado Alfonz atya. Buzgó szolgája volt az Úristennek, s hasonló vágyak hevítették a lelkek üdvéért, mint engem, azzal a különbséggel, hogy ő képes volt azokat gyakorlatilag is megvalósítani. Ezért ugyancsak irigykedtem reá. Nem sokkal előbb érkezett haza Indiából (ezen akkor az Újvilágot, Amerikai felfedezett részeit értették – ford.), és elkezdett nekem beszélni arról a sok millió lélekről, akik ott elpusztulnak, csupán azért, mert nincs, aki oktassa őket. Mielőtt eltávozott, buzdító beszédet mondott nekünk és arra lelkesített bennünket, hogy folytassunk továbbra is vezeklő életet.

Én annyira szívemre vettem ennek a sok léleknek elkárkozását, hogy nem tudtam hová lenni a fájdalomtól. Félrevonultam az egyik remetelakba, sírtam-zokogtam, és fölemeltem szavamat az Úrhoz, könyörögve, ejtse valamiképpen módját, hogy én is tehessek valamit. Legalább néhány lelket tudjak megnyerni az ő számára, amikor az ördög seregestül ragadja el őket. Egyszóval, ha már egyéb nem is telik tőlem, legalább imádságommal legyek képes valamit elérni. (AK 1. fejr. 15-16. old.)

Íme a világ lángban áll! (...) Nem olyan időket élünk, hogy (...) apró-cseprő ügyekről tárgyalhatnánk Istennel! (TÚ 1. fejr. 37. old.)

Azt akarom mondani, hogy midőn látom azokat a nagy bajokat és azt, hogy emberi erő nem képes többé ezeknek az eretnokségeknek mind jobban elharapódzó tüzét elfojtani, eszembe jut, hogy úgy kell tennünk, amint az a megszorult fejedelem tesz, akinek országát az ellenség már egészen ellepte. Fogja magát és egy jól megerősített városba vonul vissza, ahonnan időnkint rácsap ellenségeire. Felteszem, hogy azok, akik a városban vele vannak, válogatott emberek és egymagukban is többet tudnak tenni, mint más gyengébbek, nagyszámú katonaság segítségével. (...)

De tulajdonképpen miért is mondtam el mindezt? Azért, nővéreim, hogy megértsétek, mire is kell nekünk legfőképpen Istent kérnünk. Arra, hogy ne engedje, hogy ebben a városban, amelyben a jó keresztények vonták meg magukat, csak egy is találkozzék, aki az ellenséggel tart. A vár kapitányait pedig – a hittudósokat és a hitszónokokat – segítse meg az Úr, hogy a lelki életben minél előbbre haladjanak. (TÚ 3. fejr. 43-44. old.)

Teréz az egyház leánya. Azt, amivé lett, az egyháznak köszönheti családján, plébániáján, rendjén vagy korának spirituális irányzatain keresztül. Szünetelt az egyházért, de ahogy

mindent szent – az egyháztól is, az ellentétes irányokban cselekvő hatóságok foglyaként. Hogy ne érdekelne az egyház és annak élete a világban?

Némelyek megütköztek ökumenizmusán. Anakronisztikus kérdés volt ez akkor. A reformáció nagy szakadásának kortársaként Teréz minden erejével azon imádkozott, hogy a teljes szakítás ne következzen be, a pillanat ugyanis még nem érkezett el arra, hogy az elválasztott darabok közelítésére gondoljanak. Mindenesetre, megelőlegezve a II. Vatikáni zsinat gondolatát, értésünkre adja, hogy a vallás világában a döntések a lelkiismeretből fakadnak, és az eretnekeket nem lehet ágyúszóval megtéríteni.

Az apostoli lelkület, amely sohasem hiányzott belőle, két eseménnyel kapcsolatban kristályosodott ki benne. Először is megtudta, hogy Franciaországot vallásháborúk tépázzák. Franciaország szomszédos és többnyire ellenségesen fellépő ország volt, de mégiscsak a kereszténység egyik bástyája. II. Fülöp király szerette volna, ha országát elkerüli a Pireneusokon túl pusztító tűzvész, ezért minden spanyolországi szerzetesnek megparancsolta, hogy imádkozzanak, tartsanak körmeneteket, különböző ájtatosságokat erre a szándéokra. Ezen kívül Teréznek voltak teológus barátai, akik tanácsadóként részt vettek a tridenti zsinaton. Itt szó esett Franciaország bajairól, többek között a lotharingiai bíboros beszédében, amely nagy port vert fel 1561 Karácsonyának vigíliáján. Másrészt Teréz maga meséli el nekünk az Amerikából visszatérő Maldonado atya látogatását. Teréz másokat is saját mércéjével mért, és azt hitte, hogy a conquistadorok a hit terjesztőiként mentek oda. Nem állt messze attól, hogy vértanúként tisztelje testvérét, Rodrigot – akivel együtt nőttek fel –, mert a Rio de la Plata melletti csatában halt meg. Nagyon megdöbbenett hát Maldonado atya szenvedélyes beszámoló hallatán.

De mit tehet egy nő a 16. századi Spanyolországban, amikor az egyház kizárólag klauzúrás apácákat ismer? Hallottuk őt magát: ő és nővérei lesznek a harcosok – azaz a papok, teológusok, hitszónokok – „lőszertánpótlói”.

Az említett események meghatározzák a terézi Kármel célkitűzéseit. Amikor a Gyermek Jézusról nevezett Lisieux-i Teréz azért lép a Kármelbe, hogy a papok szándékára imádkozzon, ezzel az alapító anya alapvető gondolatát újítja meg. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban észrevehetünk valami érdekeset. Ha összehasonlítjuk az Avilai Teréz által összeállított Szabványokat azokkal, amelyeket Boldog Amboise-i Franciska szerkesztett, aki egy évszázaddal korábban az első kármelita kolostorokat alapította Bretagne-ban, számos gyakorlatilag azonos rendelkezést találunk. Ezeknek nagy részét egyébként – kivéve az ima nyomatókos kiemelését – a kor apácakolostorainak többségében gyakorolták. Világosan látszanak azonban bizonyos hangsúlykülönbségek a két lelkület között: egy kicsit leegyszerűsítve azt mondhatnánk, hogy a terézi Kármelbe azért lép valaki, hogy lényeges szerepet vállaljon az egyház küldetésében, nevezetesen az ima vagy pontosabban a szeretet szolgálatát. Megint csak Lisieux-i Teréz foglalja össze a legjobban ezt az irányvonalat: *Az én édesanyámnak, az Egyháznak a szívében én leszek a szeretet... így minden leszek...* (Lisieux-i Teréz önéletrajza, Bp., Ecclesia 1974. „B” kézirat 228. old)

Ez a tanítás valóban lényeges a Kármelben, de nagyon fontos az egyház számára is. Elkötelezett emberek nélkül nincsen misszió. A misszionáriusoknak el kell hagyniuk hazájukat és tengerre kell kelniük; a doktoroknak tanítaniuk kell; a lekipásztoroknak el kell tűrniük, hogy minden bört lenyúzzanak róluk; mindegyiküknek készen kell állnia még arra is, hogy vérével tegyen tanúságot, ha Isten ezt kéri tőle. Egyébként ha így áll a dolog, Isten országának munkásai nem dolgozhatnak valami minimális módszer nélkül (gondoljunk csak a kínai jezsuitákra valamivel Teréz halála után, vagy Paraguay „meghódítására”); módszerek, apostoli vonalvezetés nélkül, amit a vezető lekipásztorok iránymutatóival összhangban határoznak meg; minimális anyagi eszköz nélkül (gondoljunk Maximilian Kolbe nyomdájára). De tudjuk azt is, hogy *ha az Úr nem építi a házat, az építők hiába fáradnak* (Zsolt 126,1).

A szemlélődők szerepe az, hogy a világítótoronyban őrködjének, a tűz mellett virrasszanak, hogy mindenki biztonságosan hajózhasson még ködben, viharos időben is. A világító őrkhöz hasonlóan, a szemlélődők jelenléte emlékeztet bennünket, hogy lehetetlen úgy hajózni, hogy ne őrködjön valaki a fedélzeten. Más szavakkal úgy mondhatjuk, hogy az imakapcsolat az Úrral mindenki számára nélkülözhetetlen, bármi is az életállapota. Mégpedig minden körülmények között. Csak a módozatok változnak, ami csupán árnyalati és nem alapvető különbség.

Urunk, hogy hatékony legyen a megváltás, amit a világba hoztál, kell egy pólus, ami azt befogadja. Férfiakra és nőkre van szükség, akik bemutatják az emberi gyötrelmeket, mint Mária Kávában, főként pedig befogadják a Föld nevében azt a vért, ami a kereszt magasából hullik alá, ahogy Mária a Kálvária-hegyen tette. Ezért szüntelenül arra hívsz férfiakat és nőket, hogy egész életüket az imádságnak szenteljék.

Ez persze nem jelenti azt, hogy létezik egy „szerzetesi imádság”, ami különbözne mások imáitól, mintha a szerzetesek a peremre szorultak volna, mint akiket bizonyára tiszteletreméltó, de különálló feladatra rendeltél. Nincs olyan apostoli munka sem, amitől a kolostorban élők elhatárolódhatnak azzal az ürüggyel, hogy ők az imának szentelték életüket. Az ima ebben az esetben csak a cselekvést gátolná. Az igazi ima nem az, ha sokat gondolkozunk, hanem ha nagyon szeretünk, eleget ismételte nekünk Teréz! Ki kell tehát szolgálatnunk szívünket, szabadságunkat, hogy beleegyezzünk mindenbe, amit akarsz. Ezért az igazi imádkozó apostolt lát az olyan testvérben, aki valamilyen kimerítő, teljes odaadásra hívó munkának szenteli magát. Az apostol pedig az imádkozóban olyan testvért, nővért lát, aki arra hivatott, hogy mindent elhagyjon – de valóban mindent el kell hagynia! – hogy ő is egészen nyitott legyen arra, amit akarsz és teljesen befogadja ajándékodat, Urunk. Azt az ajándékot, amelyet át kell adnia az egész Földnek, ahogyan egy vezető felveszi az áramot.

14. nap. A fazekak között is ott jár az Úr

Így tehát a lélek nem azáltal halad előre, hogy sokat gondolkozik, hanem azáltal, hogy nagyon szeret.

Ha pedig azt kérdezitek tőlem, hogy miképpen lehet ezt a szeretetet megszerezni? azt felelem: a léleknek el kell tökélnie, hogy dolgozni és szenvedni fog Istenért, s meg kell ezt tennie, valahányszor alkalma nyílik rá. (...) Mert ha ezen dolgok közül (engedelmesség és embertársaink érdeke) bármelyik is tartana számot a mi időnkre, amelyet mi annyira szeretnénk Istennek szentelni, (vagyis, amint mi fogjuk fel ezt a nekiszentelést: egyedül lenni, órála elmélkedni és élvezni azokat a lelki örömeiket, amelyeket tőle kapunk), akkor jegyezzük meg, hogy igazában akkor ajándékozzuk oda időnket az Úrnak, s akkor dolgozunk neki, ha akár az engedelmesség, akár a szeretet kedvéért lemondunk a belső imáról. Mert, hiszen Ő maga mondotta, hogy: „Amit az egyik ilyen kicsinyért tesztek, azt nekem teszitek” (vö. Mt 25,40). Ami pedig az engedelmességet illeti, Ő bizonyára nem akarhatja, hogy az a lélek, amely Őt igazán szereti, más úton haladjon, mint azon, amelyet Ő maga választott, „engedelmes lévén mindhalálig” (vö. Fil 2,8).

Ha tehát ez így van, honnét ered az a kedvetlenség, amely rendesen elfog bennünket, valahányszor egyik, vagy másik ilyen kötelesség megakadályozott abban, hogy a nap nagyobb részét elvonulva és áhítatba merülve töltsük?

Nézetem szerint ennek két oka van: az egyik, és pedig a legfőbb ok egy bizonyos nagyon kifinomult faja az önszeretnek, amely belekeveredik ebbe a dologba, amennyiben anélkül, hogy észrevennénk, inkább igyekszünk kielégíteni önmagunkat, mint az Úristent. Mert hiszen világos, hogy ha már egyszer a lélek elkezdte megízlelni, hogy „milyen édes az Úr” (vö. Zsolt 33,9). Szívesebben pihenteti testét és engedi át az élvezetnek lelkét, minthogy munkálkodjék.

Ellenben, ó, mennyire más azoknak szeretete, akik igazán szeretik az Urat, és ismerik a maguk természetét! Mennyire képtelenek magukat a nyugalomnak átengedni, ha tehetnek valamicskét oly irányban, hogy csak egyetlen lélek is előbbre haladjon és jobban megszeresse az Urat, vagypedig alkalmuk van valakit megvigasztalni, vagy őt valami veszedelemből kimenteni! Ő, mennyire terhére lenne az ilyen embernek ilyenkor a pihenés! (...) Különös dolog is volna, ha akkor, amikor Isten világosan azt mondja nekünk, hogy tegyük meg ezt, vagy azt a fontos dolgot, mi jobbnak tartanánk nyugodtan szemlélni Őt, csupán azért, mert ebben több örömünk telik. (...)

Rajta tehát leányaim; ne csüggedjünk! Ha engedelmességéből külső dolgokkal kellene foglalkoznotok, például a konyhában, jegyezzétek meg, hogy a fazekak között is ott jár az Úr és segít benneteket, úgy bensőleg, mint külsőleg. (AK 5. fejj. 44-48. old.)

A fazekak között is ott jár az Úr. Híres mondat, szerzőnk szókimondó stílusában. Észrevettük-e, hogy a János evangélium utolsó jelenetének visszhangja, amelyben az Úr halászat közben „felfedi jelenlétét” (a szent író ezt a kifejezést használja; vö. Jn 21,1), majd velük étkezik?

Most, hogy közeledik a Teréztől való elválás pillanata, miután két hétig társunk volt az úton, jó, ha tekintetünket életünk legmegszokottabb oldala felé fordítjuk. Itt találjuk meg a

feltámadt Krisztust. Minden pillanatban jelen van, a szokványosban, a köznapiban. Néha hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy Isten jelenlétét életünk kiemelt, Táborhegyi pillanataira tartogatja, már ha egyáltalán vannak ilyenek; vagy legalábbis azokra az időszakokra, amikor, például az imában, tudatára ébredünk ennek a jelenlétnek. Nem, a feltámadt Úr mindig itt van. Szent, immár megdicsőült emberi természete az *Atyaisten jobbán* nem olyan, mint a mi emberi természetünk, amely a tér és az idő korlátai között képes csak kommunikálni. Az evangéliumok azért beszélnek el a jelenéseket, hogy higgyünk (vö. Jn 19,35); tanítják a feltámadt Krisztus jelenlétét a bárkában, a halászhálóknál, a fazekak között vagy a tóparton, állva elfogyasztott uzsonnában.

Mindez azonban a hitben történik. *Éjszaka* mondaná Keresztes Szent János. Ez Isten világa, amelybe Krisztus belépett, a Transzcendens, az Egészen-más világa. Természetes módon nem vagyunk alkalmasak az észlelésére.

Lehetetlen meglátni ezt a világot, hacsak magát ki nem nyilvánítja. Lehetetlen szemtől-szembe gyönyörködnünk szépségében anélkül, hogy át ne mennénk a halálon azért, hogy magunk is belépjünk a dicsőséges fénybe.

Ezért ahhoz, hogy felismerjük, jelek kellene. Olyan valóságok, amelyek ismerősek hús-vér természetünknek, ugyanakkor valami más felé vezetnek bennünket. Ismerjük a zászlót, mint nemzeti közösségünk jelképét. Amikor középületeken és buszokon, esetleg magánszemélyek ablakaiban látjuk, eszünkbe jut, hogy nemzeti ünnepre, történelmünk ilyen vagy olyan jeles napjára emlékezünk.

Jézus hagyott nekünk jeleket jelenlétéről. De ahhoz, hogy észrevegyük, tudnunk kell olvasni bennük. Egy külföldi, aki egyáltalán nem ismeri annak az országnak a szokásait és történelmét, amelybe érkezik, nem fogja megérteni a városban kitűzött zászlók teljes jelentését. Ugyanígy, ahhoz hogy érzékeljük a Feltámadott jelenlétének jeleit – ahogy ma mondanánk – „rá kell állnunk” a befogadásukra, figyelmes szívre van szükség, amely hajlandó elismerni, hogy Isten olyan Isten, aki beszél hozzánk; oda kell figyelnünk azokra az eszközökre, amelyeket ennek érdekében felhasználhat. Isten úgy beszél, ahogyan akar, de figyelembe veszi hallgatóját. Jánossal a csodálatos halfogás nyelvezetét használja, Máriával, a Mester-tanítvány kapcsolatát, az emmauszi tanítványoknak megtöri a kenyeret stb. Tamást pedig, mivel az a fajta ember, akit nem lehet egykönnyen rászédni, nehézkessége miatt arra hívja, hogy megérintse, kezével tapintsa.

Ahogy már megjegyeztük, így van ez mindnyájunkkal. Jeleket kapunk, amelyek beszédesek számunkra, számításba vesszük, kik vagyunk, milyen a természetünk, addigi életünk. Ne lepődjünk meg, ha mások nem úgy olvassák, mint mi, és érzéketlenek maradnak irántuk; mi kaptuk őket, egyénileg vagy csoportosan, és nem mások. A spirituális érzékenység nagyon különböző lehet az egyes esetekben. Némelyeknél nagyon kifinomult, másoknál kevésbé. Az üres, rendbetett sír előtt Jánosról azt olvassuk: *látta és hitt* (Jn 20,8), míg Péter semmit sem ért és vízbe kell ugrania – úgy látszik, ez volt a specialitása – és saját szemével látnia a Feltámadottat. Tamást pedig különösen nehéz meggyőzni. Az idők jeleinek alkalmazkodniuk kell korhoz, személyhez, konkrét közösséghez.

Bár vannak jelek, amelyek egy-egy személyhez szólnak, hogy felélesszék vagy felébresszék hitét, vannak olyan jelek is, amelyekben a hívők összessége felismeri az Úr jelenlétét vagy cselekvését. Az összes szentség ebbe a kategóriába sorolható. Amikor Isten szolgálja azt mondja: „megkeresztellek” vagy „bűneid meg vannak bocsátva”, csak nevét, emberi természetét kölcsönzi. Maga Jézus cselekszik, biztosan, hitelesen. S amikor ugyanez a szolga Krisztus nevében azt mondja: „Ez az én testem”, a kenyér színe alatt felismerjük a valóságosan jelenlevő Urat. Mi is felismerjük a „kenyértörésben” eukarisztikus értelemben, bármilyen jelentést is adnak a szövegmagyarázók ennek a kifejezésnek az emmauszi tanítványok konkrét esetében.

Sőt, ezeket a szentségeket nem szabad a hét szentségként elismert jelek összességére szűkíteni. Az egész egyház jel. Amikor a liturgikus gyülekezetben Isten igéjét hirdetik, felismerjük a feltámadt Jézust, aki szól hozzánk. Sőt, maga az egyházi közösség mint olyan az Atya jobbán ülő Krisztus jelenlétét közvetíti nekünk. Engedtesse meg, hogy idézzük egy hitoktató megjegyzését: „Vitatkozunk egyik vagy másik hittankönyv értékéről. A legjobb hittankönyv – annyira jó, pótolhatatlan – annak az egyházi sejtnek a keresztény élete, amelyikhez tartozik a gyermek: a család, a plébános vagy más csoport. Itt lép érintkezésbe az Úr élő gondolatával, szeretetével és életével”.

Ez visszavezet bennünket Terézhez, a testvérek szolgálatához és az engedelmességhez.

Testvéreink arcát veszed kölcsön, Urunk, amikor szólsz hozzánk: inni kérsz tőlünk, mint a számarisi asszonytól, vagy feletteseinken keresztül parancsot adsz erre vagy arra. Biztos, hogy az engedelmesség és a szolgálat még a kármelita vagy trappista apácát is – nem szólva a családanyáról! – gyakrabban és hosszabb időre viszi a fazekak közé, mint az imádságba. *Előttetek megy Galileába, ott majd viszontlátjátok* (Mk 16,7). Földi tartózkodásod idején Urunk, Júdea a „tiszták” országa volt. Galilea, amelybe pogányok is keveredtek, gyanús vidék volt: a farizeusok és írástudók szemében onnan nem jöhetett próféta (vö. Jn 7,41). Jó, ha mindannyian megkérdezzük magunktól: „Hol vannak modern Galileáink?”, ahová imádságaink vagy lelkigyakorlataink után visszatérünk. Ott jársz előttünk és ott vársz bennünket, Urunk.

15. nap. Milyen békét és nyugalmat élvez az én lelkem

Ó ki tudná azt Méltóságodnak megfelelő módon elmondani, hogy milyen békét és nyugalmat élvez az én lelkem! Bizonyos már afelől, hogy el fogja érni Istennek boldogító látását, annyira, hogy úgy érzi, mintha már megadta volna neki a mennyországra vonatkozó birtokjogot, bár még nem annak élvezetét. Úgy van vele, mint az, akinek valaki nagy jövedelmet biztosított, s erről teljesen hiteles írást adott, azzal a megszorítással, hogy azt csak egy bizonyos idő múlva kezdi majd élvezni, egészen addig tehát csak a birtokjoga van meg, s még nem veheti fel a pénzét, bár az már az övé! (...)

Most már nincs úgy alávetve a földi élet nyomorúságainak, mint volt annakelőtte. Mert bár talán több mindenben megy keresztül, úgy van vele, mintha ezek a bajok már csak a ruháját érintenék. A lelke mintha valami erős várban laknék és onnét uralkodnék, nem veszi el nyugalma. Ez a biztonsági érzés azonban legkevésbé sem szünteti meg benne azt a gyermeki félelmet, hogy valamiképpen meg ne bántsa Istent, s abbeli gondosságát, hogy elkerüljön mindent, ami neki visszatetszhetné. Sőt ellenkezőleg, a lélek e tekintetben még sokkal óvatosabb, mint valaha. (...)

Lelkem tökéletes békét élvez. Sem öröm, sem fájdalom nem képes hosszabb időre megzavarni benne a három isteni személynek kétségtelen jelenlétét. Világosan tapasztalja önmagán azt, amit Szent János evangélista mond arról, hogy Isten lakást vesz a lélekben (vö. Jn 14,23) és pedig nem csak kegyelme révén, hanem mert éreztetni akarja vele a jelenlétét. Ez kimondhatatlan lelki kincsekkel jár (...). Ez az állapot úgyszólván teljesen állandó, kivéve olyankor, ha a betegség igen kínos. Néha ugyanis az Úristen, úgy látszik, azt akarja, hogy az ember szenvedjen belső vigasztalás nélkül. Az akarat azonban soha, még önkéntelen indulat alakjában sem adja fel azt a vágyát, hogy Isten akarata teljesedjék benne. Ez a megnyugvás olyan erős, hogy nem óhajtja sem az életet, sem a halált, hacsak nem olykor-olykor egy pillanatra, azért, hogy meglássa Istent. Azonban alig támadt benne az a gondolat, azonnal olyan erősen érti a három isteni személy jelenlétét, hogy megszűnik benne a távollét okozta epedés és élni óhajt, ha Isten úgy akarja, hogy Őneki tovább szolgálhasson. Ha pedig rajtam múlt volna, hogy akár csak egy lélek is, legalább rövid időre jobban szeresse Őt és hívebben szolgáljon neki, nézetem szerint ezt jobban óhajtánám, mint azt, hogy a mennyei boldogságban legyek. (LSZ 6. 431-435. old.)

Ezek Teréz utolsó írott sorai, ha nem számítjuk a leveleket. Valamiféle mennyei békéről tanúskodnak, bár néhány megjegyzés mutatja, hogy még a földön járunk.

Teréz sokat beszélt a békéről. A *Gondolatok az Énekek énekéről* c. írásának van egy-egy fejezete a hamis és az igaz békéről (É 2. és 3. 327-355. old.). Mindemellett itt azt látjuk, hogy ez a béke nem tőle, Teréztől vagy környezetétől ered. Életének dolgai nem alakulnak feltétlenül úgy, ahogyan ő akarja. Testi szenvedései vannak. Bár az 1581-es esztendőben már kezd megvalósulni a Sarutlan Kármeliták önálló tartománya, ez nem szünteti meg minden bajt, ellentmondást. Elég, ha elolvassuk *Az alapítások könyvét*. Teréz maga mondja, hogy az Úr néha megengedi a belső szenvedést vigasztalás nélkül. Röviden szólva, távolról sem idilli a helyzete. De az igazi béke amelyet az Úr megígért – vagy az öröm, amit senki sem vehet el (Jn 16,22) – nem abból származik, hogy az ember semmi szemrehányást sem tehet magának. Teréz egyre

élesebben tudatában van bűnös voltának. Tudja, kicsoda természet szerint, és abban a félelemben él, hogy megsértheti Istent. Ez a félelem azonban nem zárja ki sem az örömet, sem a békét, mert ezek forrása nem Teréz személye, hanem az a tudat, hogy Isten szereti őt. *Aki szeret engem, azt Atyám is szeretni fogja. Hozzá megyünk és benne fogunk lakni.* (Jn 14,23)

Ezt az örömet tehát, amely abból fakad, hogy Isten szereti s benne lakik, senki sem veheti el tőle. *Mert drága vagy a szememben, mert becses vagy nekem és szeretlek* (Iz 43,4). Öröm, amely kitágítja a szívet, ahogyan azt már elmagyarázta Teréz, és amely éppen ezért az Úr rendelkezéseinek útján vezet. Általában azt gondoljuk: „Urunk, komolyan nekikezdek, feltűröm az ingujjat, és akkor, de csakis akkor, megízlelem az örömet, amit ígérsz.” Ez az ember nagy tévedése, mert hajlamos rá, hogy a tájkép közepére helyezkedjen, magáénak tulajdonítsa a főszerepet, még az Istennel való kapcsolatban is. Ilyenkor éppen fordítva cselekszünk. A zsoltáros állítja helyre a rendet: *Rendezéseid útján akarok haladni, hiszen szívemet kitágítottad.* (Zsolt 118,32)

Ez a béke és öröm teszi, hogy az ember jól érzi magát a bőrében. Mint a motor amelyik simán jár, mert elegendő olaj van rajta. Azok, akik részesülnek belőle, lelkük teljes erejét képesek szembeszegezni az élet nehézségeivel. Ehhez nem szükséges, hogy az ember optimista természetű vagy – ahogy mondják – „szívós” legyen. *Mert az erő a gyöngességben nyilvánul meg a maga teljességében* – mondja az Úr Szent Pálnak (2Kor 12,9). Szomorú, sőt depressziós alkatú emberek is tanúságot tehetnek erről a békéről és örömről, felébresztve a többiekben is a vágyat, hogy visszatérjenek a forráshoz.

Mindez a menny előíze – mondanánk. Szentháromságról nevezett Erzsébet szerint kétségtelen, hogy a mennyet meg lehet tapasztalni már itt a földön. Filozófiai szempontból van egy alapvető különbség: az örökkévalóságban nincs idő! Az örökkévalóság állandó „most”, az idő viszont a pillanatok megszakíthatatlan egymásutánja, ahol a jelen csak meghatározatlan határ a múlt és a jövő között.

Mégis, amikor egy lélek valóban Istennel egyesülten él, és arra vágyik, hogy mindenben kedvére tegyen, az úton való előrehaladásának jele az, hogy milyen fontosságot tulajdonít a jelen pillanatnak. Az éppen előttünk álló beszélgetőtárs vagy pillanatnyi feladatunk Isten akarata itt és most. Egészen át kell adnunk neki magunkat, nem csak félig; ez utóbbi esetben ugyanis nosztalgiával sajnálkoznánk az eltűnő múlt felett, másra vágynánk vagy félnénk a közelgő jövőtől. Egészen odaadni magunkat azt jelenti, hogy minden erőnkkel igent mondunk Isten örökkévalóságára, állandó „most” fára. Teljesen beleadjuk magunkat abba, amit vár tőlünk. Kívánhat-e ennél többet tőlünk? Hagyjuk, hogy ezt ítélje meg Isten, aki csupa jószág! Nyugtalanít a jövő vagy emészt a türelmetlenség? A holnap az holnap, a jövő év, az jövő év. A holnap kegyelmét nem kapjuk meg ma.

Értékes kegyelem, ha az ember összhangban van a jelen pillanattal – még akkor is, ha a jelen pillanat azt kéri tőle, hogy tervezze meg a jövő évet. Ez a kegyelem azonban rugalmasságot és készséget igényel. A jelen ugyanis minden pillanatban átadja a helyét a jövő előreláthatatlan eseményeinek. Akkor pedig szembe kell néznünk velük, rugalmasan, ahogyan a versenyló engedelmeskedik a lovas gyeplővel, zablával, sarkantyúval adott legkisebb jelzéseire is. Más szavakkal, állandóan készen kell állnunk arra, hogy ha az engedelmisség vagy a szolgálat úgy kívánja, bármikor zavarjanak bennünket; vagy arra, hogy az események esetleg kizökkentenek a szokásos kerékvágásból, mivel a várttal ellenkező módon hatnak ránk és számos területen odavezethetnek, hogy elégezzük, amit imádtunk; csak Istentől függünk feltétel nélkül és ne attól, amilyen elképzeléseket mi próbálunk alkotni róla. Ha hajlunk a Szentlélek legkisebb fuvallataira is, vele együtt hibátlan csapatot alkotunk.

Ez a hajlékonyság nem könnyű. Megkülönböztetést követel. De ha az ember szokásává válik, ez az, ami szentté teszi a kanonizált szenteket, mint például Lisieux-i Terézt és kis útját és azokat a tömegeket, akiket szintén szentté lehetne avatni. Egészen csatlakoznak Isten akaratahoz, mi mást kérhetne még tőlük? Ha azután eljön értük, karjaiba vetik magukat!

Van, ami csak ritkán és kivételes kegyelemben lehetséges, de nem tilos, hogy törekedjünk rá. És talán sikerülhet is, legalábbis időnként.

Lelkem tökéletes békét élvez. Sem öröm, sem fájdalom nem képes hosszabb időre megzavarni mondja Teréz. Szent Pál ugyanezt mondta: *Ha Isten velünk, ki ellenünk?* (Róm 8,31) Könnyen megértjük, hogy Teréz, életének utolsó éveiben magára vonatkoztatta az alábbi híres versszakot, ami egész lényét összefoglalja:

*Semmi se nyugtalanítson,
Semmi ne rémítsen.
Minden elmúlik, Isten nem változik.
A türelem mindent elnyer.
Aki Istent birtokolja, annak semmi sem hiányzik.
Isten egyedül elég.*

Ezeket a sorokat a breviáriumban találták halála után. Javasolhatnánk-e jobbat utolsó imaként vele együtt most, amikor végére érkeztünk a társaságában töltött tizenöt napnak?